

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PRÁVNICKÁ

Diplomová práce

Spolky, se zvláštním zřetelem na majetkovou
odpovědnost spolků a jejich členů

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Spolky, se zvláštním zřetelem na majetkovou odpovědnost
spolků a jejich členů

Vypracoval:

Václav Klečka

Studijní program:

Právo a právní věda

Studijní obor:

Právo

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Alexander Šíma

Katedra občanského práva

Plzeň 2019

Čestné prohlášení

„Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.“

Plzeň, březen 2019

Václav Klečka

Poděkování

Na tomto místě bych chtěl poděkovat JUDr. Alexanderovi Šímovi, že jsem u něj mohl tuto diplomovou práci na zvolené téma psát.

Obsah

Úvod	1
1 Obecná charakteristika	3
2 Historický exkurz	6
2.1 Vývoj spolkového práva	6
3 Současná úprava spolkového zákona	14
3.2 Založení spolku.....	14
3.3 Vznik spolku.....	27
3.4 Nejvyšší orgán spolku.....	35
3.5 Další dobrovolně zakládané orgány spolku.....	36
4 Orgány spolku (rozhodování spolku)	41
4.1 Nejvyšší orgán spolku.....	41
5 Členství ve spolku	45
5.1 Vznik členství	46
5.2 Druhy členství.....	48
5.3 Seznamy členů	49
5.4 Zánik členství.....	50
6 Hospodaření spolku (majetková odpovědnost spolku a jeho členů)	57
6.2 Zdroje finančních prostředků.....	59
6.3 Hospodaření spolku	68
6.4 Majetková odpovědnost spolku a jeho členů.....	69
7 Přeměny spolku	73
7.1 Fúze spolku	74

7.2	Rozdělení spolku	76
8	Zrušení a zánik spolku.....	80
8.1	Zrušení spolku	80
8.2	Zánik spolku	83
9	Závěr	84
10	Resumé	86
11	Seznam použité literatury	88

Úvod

Spolkové právo patří mezi základní lidská práva, samotné právo osob na spolčování/ sdružování je garantováno Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky. Právní úprava spolkového práva doznala v souvislosti s přijetím nového občanského zákoníku změny, kdy byl zrušen zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů a spolkové právo se stalo součástí občanského zákoníku.

Tématem této práce je: Spolky, se zvláštním zřetelem na majetkovou odpovědnost spolků a jejich členů. Spolky jsou zvláštním typem právnických osob, jejichž účelem je uspokojování veřejných zájmů nebo zájmů svých členů. Jedná se o právnickou osobu, jejímž principem je osobní účast členů, vstupem do spolku nevznikají žádná majetková práva. Veškerá příjmy, které spolek při své činnosti generuje (ať už z činnosti hlavní nebo vedlejší) jsou používány dále ve prospěch spolku. Téma zabývající se spolkovým právem bylo vybráno právě z důvodu této odlišnosti spolků od ostatních právnických osob.

Rozdělení diplomové práce bude vycházet z předem stanovených zásad. Na začátku bude proveden historický exkurz, který ukáže vývoj spolkového práva od jeho vzniku do současnosti. Hlavní část se pak bude věnovat vývoji spolkového práva na území Českých republiky.

V částech, které budou následovat po historickém exkurzu, už se tato práce bude věnovat současné právní úpravě, která je obsažena v občanském zákoníku. V první část tohoto druhého bloku se zaměřím na založení a vznik spolku. Budou zde uvedeny podmínky, které musí být splněny, aby mohl být spolek založen a detailněji rozebrán obsah stanov jakožto základního spolkového dokumentu.

Druhá část tohoto bloku bude o organizaci spolků, o jeho orgánech a způsobu rozhodování. Spolkům je v ústavní rovině garantována poměrně velká spolková autonomie, většina ustanovení spolkového práva je dispozitivní povahy a spolek je tak má možnost stanovami upravit. V oblasti organizace spolku jsou obligatorně stanoveny pouze dva orgány, které musí spolek mít – statutární orgán a orgán nejvyšší. Fakultativně má spolek možnost zvolit si další orgán, pokud by mu to bylo při spolkové činnosti prospěšné.

Členská základna je jeden ze základních předpokladů vzniku samotného spolku. Členství ve spolku je dobrovolným aktem členů, jejichž motivací je účastnit se spolkové činnosti konkrétního spolku. Vzhledem k tomu, že se členstvím ve spolku není spojený žádný majetkový prospěch ze spolkové činnosti, členové vstupem do spolku vyjadřují své sympatie k činnosti spolku. Úpravou členství ve spolku, jeho vzniku a zániku se bude zabývat další kapitola této práce.

Spolek by ze svého principu neměl být výdělečnou organizací, ale stejně jako ostatní právnické osoby ani spolek nemůže dlouhodobě vykazovat ztrátu. Musí své aktivity z něčeho financovat. Další část bude věnována hospodaření spolku, budou zde uvedeny možnosti financování spolku a výhody, které má spolek při svém financování oproti ostatním právnickým osobám, které nejsou neziskovými organizacemi. Dále zde bude uvedeno jak spolek, jeho volené orgány a ostatní členové ručí za dluhy spolku.

Poslední závěrečná část se bude věnovat přeměně a zániku spolku. Budou zde uvedeny způsoby přeměny a dopady těchto přeměn na členy spolku. Úplně na závěr se bude práce zabírat zánikem spolku s likvidací.

1 Obecná charakteristika

Spolek je základním druhem korporace; jedná se o právnickou osobu založenou za účelem naplňování společných zájmů svých členů, fungující na základě vlastní samosprávy a dobrovolnosti. Právní úprava v novodobých dějinách spolek nazývala občanským sdružením (v roce 1990 bylo sdružování lidí upraveno zákonem č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů), v době poválečné a v době normalizace pak dobrovolnou organizací (v roce 1951 bylo sdružování lidí upraveno zákonem č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních). Spolek je primárním korporacním nástrojem naplňování svobody sdružování a tato svoboda je garantována ústavní pořádkem České republiky.¹

Spolek je nejjednodušší právnická osoba, dobrovolně sdružující alespoň tři osoby, přičemž členem mohou být jak fyzické, tak právnické osoby, které jsou zastoupeny svým statutárním orgánem.

„Spolky vycházejí z osobní korporativní podstaty neboli z personálního substrátu, který je projevem v právní formě institucionálně organizovaného členstva na principu dobrovolnosti, a je vyjádřen autonomním občanskoprávním projevem vůle stát se členem. Povahově je spojen se spolkovou samosprávou a vyplývá ze svobodného výkonu ústavně zaručeného politického či sociálního práva spolčovacího.“²

Samotné sdružování (spolčování) lidu provází lidstvo od jeho vzniku. Člověk je tvor společenský a utváření skupin a společenských vztahů je jednou z jeho základních potřeb.³ První spolky vznikaly na příbuzenské bázi; jednalo se o rodiny a rodinné klany. Hlavním cílem takto vzniklých společenstev bylo usnadnění života jeho členům. Společným zájmem byla například obrana proti vnějšímu ohrožení nebo obstarání potravy. Členství v takovýchto spolcích pak mohlo mít zásadní význam pro přežití jednotlivců.

¹ TELEČ, Ivo, Spolkové právo, Praha C. H. Beck 1998, ISBN 80-7179-194-6 s. 73

² ELIÁŠ, Karel, HAVEL Bohumil, BEZOUŠKA, Petr a kol. Občanské právo pro každého, Wolters Kluwer ČR a.s. 2014, ISBN 978-80-7478-943-4 s. 125

³ Jak například uvádí všeobecně známá Maslowova pyramida potřeb, která v jednom ze svých pater zmiňuje potřebu společenské sounáležitosti.

Vývojem lidstva se přešlo od spolků založených primárně na příbuzenském vztahu do roviny hledání společného účelu (důvodu, proč spolek zakládat). V dnešní době si pod pojmem spolek můžeme představit „*společenství soukromého práva, které je právníkou osobou sdružující primárně fyzické osoby, s omezenou druhotnou účastí právnických osob, pokud se nejedná o sdružení právnických osob či svazy spolků*“.⁴

Právo sdružovat se je možné považovat vedle práva na svobodu myšlení a svědomí za základní předpoklad pro realizaci svobody projevu a významný znak demokratické společnosti.⁵

Právo svobodně se sdružovat je v současné době zakotveno nejen ve většině ústav demokratických států, ale i v celé řadě mezinárodních úmluv (např. Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod), které deklarují výslovné vyjádření svobody odborového sdružování. Všechny tyto dokumenty povolují omezovat právo na svobodu sdružování pouze v případech stanovených zákonem a pouze v závažných případech.⁶

Právo na svobodné sdružování osob je zaručeno Listinou základních práv a svobod, která je součástí ústavního pořádku České republiky (dále jen LZPS). Právo svobodně se sdružovat a spolčovat je zachyceno v článku 20 odst. 1 LZPS, kde se doslovně píše: „*právo svobodně se sdružovat je zaručeno. Každý má právo spolu s jinými se sdružovat ve spolcích, společnostech a jiných sdruženích.*“ Občané mají na základě tohoto článku možnost zakládat i politické strany a hnutí. LZPS uvádí důvody, za kterých lze toto právo omezit. Možné je to pouze v zákonem stanovených případech, jestliže je to nezbytné pro bezpečnost státu, ochranu veřejné bezpečnosti a veřejného pořádku, předchází se tímto omezením trestným činům, nebo je omezeno za účelem ochrany práv a svobod druhých.

⁴ RONOVSÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. Masarykova univerzita v Brně 2008, ISBN 987-80-210-4512-5 s. 24

⁵ JEMELKA, Luboš, BŘEŇ, Jan, Zákon o sdružování občanů, zákon o právu shromažďovacím, zákon o právu petičním s komentářem. Praha: ASPI, a. s., 2007, ISBN 978-80-7357-279-2, s. 3

⁶ RONOVSÁ, Kateřina. Soukromoprávní aspekty nadačního a spolkového práva v Česku, ve Švýcarsku a Nizozemí, Masarykova univerzita v Brně 2004, ISBN 80-210-3453-X s. 136

Úprava svobodného spolčovacího práva je zanesena i do Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Zde se uvádí, že každý má nárok na svobodu pokojného shromažďování a na svobodu sdružování se s jinými, včetně práva zakládat na ochranu svého práva odbory a vstupovat do nich. Možné omezení je u Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, stejně jako u LZPS pouze tehdy, pokud tak stanoví zákon a pokud jsou tato omezení nezbytně nutná v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.⁷

1.1.1 Zásady

Spolkové právo je mimo obecných zásad soukromého práva (př. zásada autonomie vůle, zásada ochrany dobré víry aj.) založena na specifických zásadách spolkového práva. Jde o tyto zásady:

- **zásada společenství osob**
- **zásada dobrovolnosti**
- **zásada spolkové samosprávy**
- **zásada nezávislosti spolku**
- **zásada nevýdělečnosti**
- **zásada osobní povahy členství**
- **zásada nepřevoditelnosti členství**
- **zásada odvozené právní osobnosti pobočného spolku od právní osobnosti spolku hlavního**
- **zásada ručení hlavního spolku za dluhy spolku pobočného v rozsahu určeném stanovami**

⁷ Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

- **zásada omezeného použití zisku**⁸

2 Historický exkurz

Spolkové právo prošlo během své existence značným vývojem. V následujícím textu bude tento vývoj stručně nastíněn.

2.1 Vývoj spolkového práva

Sdružování lidí bylo známo již ve starověku a první zmínky o sdružování lidí lze nalézt už v Zákonu dvanácti desek z 5. stol. př. n. l. Ve starověkém Římě se spolky nazývaly *collegia* nebo *sodaliciis*. Význam slova by šel dnes přeložit jako soukromé korporace. Byl zde již patrný odklon od spolků založených výhradně na příbuzenském vztahu. Spolky byly za Římské republiky hojně rozšířeny a jednalo se zejména o živnostenské cechy, řemeslné cechy, pohřební bratrstva nebo kněžské sbory. Tehdy bylo tvoření takovýchto cechů volné, na svobodném uvážení zakládající skupiny. Po založení podléhaly spolky (*collegia* nebo *sodaliciis*) dozoru senátu. Za císařů Césara a Augusta bylo velké množství spolků z politických důvodů rušeno. Augustem vydaná „Lex Iulia de collegiis et sodaliciis“ zakazovala volné vytváření nových spolků, kdy nově vznikající spolky potřebovaly povolení císaře nebo senátu. Toto povolení jim neudělovalo právní subjektivitu, ale bylo to pouze opatření policejního rázu; samotná právní způsobilost vznikala až vytvořením spolku (na základě předchozího povolení). Rozsah právní způsobilosti se postupem času vyvíjel. Od vlády císaře Marka Aurelia byla spolkům dána možnost propouštět své otroky, když do té doby nebylo něco takového přípustné. Při právních jednáních byly spolky zastupovány svými představenými nebo jednatelem, za jejichž delikty spolek neručil. Spolky měly v této době podobné postavení jako obce, ale bez výhod, které plynuly obcím z jejich veřejnoprávního postavení.⁹

⁸ Zásady spolku byly převzaty z: RONOVSKÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. Masarykova univerzita v Brně 2008, ISBN 987-80-210-4512-5 a HÁJKOVÁ Alena, NEBUŽELSKÁ Miroslava, PAVLOK Petr. Spolky a spolkové právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015

⁹ SOMMER, Otakar, Učebnice soukromého práva římského. I. a II. díl. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2011. ISBN 978-80-7357-616-5 s. 263

Spolky jako právní instituce přetrvaly i po zániku Římské říše a lze se s nimi setkat po celý středověk (např. církve).

Panovníci ve středověku si uvědomovali velký význam sdružování osob za určitým účelem a často se snažili různými překážkami regulovat vznik nových spolků. Vznik a činnost spolku musela být většinou výslovně schválena veřejnou mocí. Právo na svobodné shromažďování osob nebylo dovoleno ani v Deklaraci lidských a občanských práv z roku 1789.¹⁰

V období absolutismu pokračuje omezování spolkové svobody, protože základním cílem absolutismu je veškerou lidskou činnost podřídit státnímu doзору. Je zaváděn povolovací režim vzniku a činnosti spolků.¹¹

Ve Všeobecném zákoníku občanském (Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch) ustanovení upravující samotné spolky nebylo, pouze v §§ 26 a 27 se upravovaly právnícké osoby. § 26 upravoval vztahy mezi společnostmi a jejími členy a mezi společnostmi a jinými osobami (osobami, které nejsou členy společnosti). Uvádělo se zde, že vzájemná práva všech členů dovolených společností jsou určována smlouvou nebo účelem a zvláštními předpisy o nich vydanými. Naproti tomu nedovolené společnosti neměly jako takové žádného práva proti členům a ani proti jiným osobám, ani nebyly způsobilé žádná práva nabývat.

2.1.1 Právní úprava v Českých zemích

Spolky na našem území vznikaly jako nová forma společenské organizace reagující na vývoj stavovského systému. Od počátku rozmachu tohoto fenoménu se je snažil stát regulovat. Prvním pokusem o regulaci byla za rakouské monarchie snaha o omezení zednářského hnutí a tajných revolučních společností, objevujících se od poloviny 18. století. Nejstarší nařízení vztahující se k regulaci spolků bylo vydané 26. června 1754 a zaměřovalo se pouze na činnost tajných společností. Od roku 1764 potřebují všechny vznikající společnosti k založení

¹⁰ RONOVSÁ, Kateřina. Spolkové a nadační právo. Masarykova univerzita v Brně 2008, ISBN 987-80-210-4512-5, s. 20

¹¹ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA Josef. Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část). Wolters Kluwer 2014. ISBN 978-80-7478-441-5. s. 659

povolení panovníka a od roku 1788 je zakázán vstup do zednářských společností. Ne ke všem spolkům se v té době choval stát nepřátelsky, podporovány byly ty spolky, které nevstupovaly do opozice ke státní moci (čtenářské, vědecké, charitativní spolky aj.). Stát naopak vítal jejich pomoc v oblastech, na které mu nestačily finanční prostředky. Činnost spolků politických byla zakázána.¹²

Prvním krokem ke stanovení svobody shromažďování v českých zemích se stal až rok 1848, kdy ústava (neprovedená) z 25. dubna toho roku slibovala občanům svobodné právo vytvářet spolky. Březnová ústava z roku 1849 tento liberální postoj zpřísnila (§7), vznik spolku se stal závislým na jeho cíli, účelu a prostředcích, které nesměly mít protistátní charakter.¹³

Spolky na území Čech dosahovaly velkého rozmachu hlavně v hlavním městě a v průmyslových oblastech. O významu spolků pro politickou a hospodářskou situaci svědčilo i to, že české místodržitelství muselo každý rok do svých administrativních zpráv pro ministerstvo vnitra zařazovat i informace o spolcích. V roce 1852 bylo v Čechách 232 spolků (literárních, živnostenských apod.), v dalším roce již existovalo 384 spolků. V roce 1866 vznikla centrální statistická komise, která přebrala od císařské kanceláře spolkovou statistiku. Tato komise založila a vedla katastr spolků, v důsledku čehož se zjednodušila centrální evidence.¹⁴

2.1.2 Císařské patenty

Převést spolkové právo do praxe se podařilo vydáním císařského patentu č. 171/1849 ř. z., kterým se upravoval výkon svobodného práva spolčovacího a shromažďovacího. Tímto patentem se zrušily všechny dosavadní předpisy o spolcích a byla zrušena nutnost úředního povolení ke spolku. Povolení byla nahrazena policejním dohledem nad činností spolků. V tomto znění byl patent platný pouhé tři roky, než byl za bachovského absolutismu zrušen a nahrazen

¹² DRAŠAROVÁ, E. Stát, spolek a spolčování. [online] 2014 [cit. 15-03-2016]. Dostupné na: <http://www.nacr.cz/E-publ/paginae/fulltext/1993/Drasarova.pdf> s. 2

¹³ 12. MALÝ, K a kol. Dějiny českého a československého státu do roku 1945. 4. vydání. Praha: Leges, 2010, ISBN 978-80-87212-39-4, s. 296

¹⁴ DRAŠAROVÁ, Eva. Stát, spolek a spolčování. [online] 2014 [cit. 15-03-2016]. Dostupné na: <http://www.nacr.cz/E-publ/paginae/fulltext/1993/Drasarova.pdf> s. 10

novým císařským patentem o spolcích. Jednalo se o císařský patent č. 253/1852 ř. z., Císařský patent (tzv. starý spolkový zákon).¹⁵

Tímto patentem je znovu zavedena povolovací povinnost pro nově vzniklé spolky. Vstup do těchto spolků má být volný pro všechny, kteří splní ustanovené podmínky a budou dodržovat společenská pravidla.

Zvláštní povolení bylo podle § 2 císařského patentu č. 253/1852 ř. z. starého spolkového zákona nutné u spolků zakládaných především za účelem podpory vědy a umění, pro povzbuzení a oživení zemědělství, hornictví a lesnictví, pro stavbu a udržování železnic, mostů silnic a vodních cest, pro pojišťovny, spořitelny atd.¹⁶

Pravomoc udělovat povolení ke vzniku spolků se dělila mezi panovníka, ministerstvo vnitra a příslušné zemské úřady. Panovník měl tuto pravomoc u spolků vznikajících za účelem podpory vědy a umění nebo u spolků, jejichž účelem bylo železniční a paroplavební podnikání. Ministerstvo vnitra oproti tomu dávalo povolení k zakládání spolků vznikajících za účelem opravy udržování železnic, mostů, silnic a vodních cest¹⁷.

Žádosti o udělení povolení se podávalo u politického zemského úřadu korunní země, kde mělo být sídlo spolku. Společně se žádostí musely být předloženy stanovy spolku, dále musel být sdělen účel (důvod, proč spolek vzniká) a jeho plán. Pokud byl účel dovolen a vyhovovaly osobní poměry zakladatelů a plán, bylo povolení uděleno.

Zakázány byly podle § 3 uváděného císařského patentu takové spolky, jejichž účel by spadal do veřejné správy nebo zákonodárství.

2.1.3 Zákon č. 106/1867 z. ř. , o právu spolčovacím

Tento zákon byl vydán 15. listopadu 1867 a rušila se jím předchozí právní úprava v oblasti spolků. Uvedený právní předpis vymezoval svou působnost

¹⁵ ŠVESTKA, Jirí, DVOŘÁK, Jan, FIALA Josef, Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část). Wolters Kluwer 2014.

¹⁶ Úplný seznam je v § 2 uvedeného císařského patentu č. 253/1852 ř. z., o spolcích

¹⁷ Kompletní rozdělení je možné nalézt v císařském patentu č. 253/1852 ř. z., o spolcích od § 4

pouze na spolky a nevztahoval se na společnosti založené za účelem zisku, na peněžní společnosti (pojišťovny, spořitelny) a předmětem úpravy tohoto zákona nejsou ani spolky náboženské. Kompletní výčet spolků, na který se zákon nevztahoval, uvádí §§ 2 a 3 tohoto zákona.

Každý, kdo chtěl takovýto spolek zřídit, měl oznamovací povinnost u politického řízení zemského. Toto oznámení muselo být písemné a spolu s ním se předkládal statut spolku. Do statutu patřily odpovědi na základní otázky o účelu spolku, jeho fungování a řízení. Bylo nutno například uvést, kde bude mít spolek sídlo, jaký orgán bude spolek řídit, důvod jeho vzniku, práva a povinnosti jeho členů aj. Kompletní výčet byl uveden v § 4 zákona č. 106/1867 ř. z., o právu spolčovacím.

Pokud nebyl spolek během čtyř týdnů zakázán, mohli členové spolek zřídit. Představenstvo spolku muselo do tří dnů od vzniku oznámit úřadům, kolik má členů, kde každý člen bydlí a kteří členové ho budou zastupovat. Spolek se mohl scházet i veřejně, ale přístup na shromáždění měli pouze členové nebo pozvaní hosté. Každé takovéto shromáždění muselo být oznámeno úřadu nejpozději 24 hodin předem. Úřad mohl na každé shromáždění vyslat kontrolora, kterému musel být umožněn vstup na shromáždění a v případě zájmu mu byly poskytnuty informace o řečnících a navrhovatelích. Spolek nesměl přijmout usnesení, které by odporovalo trestnímu zákonu anebo vydat takové usnesení, které by co do obsahu a formy příslušelo vydávat některému oddělení zákonodárné nebo exekutivní moci. Pokud by spolek takové usnesení vydal, mohl být rozpuštěn. O rozpuštění rozhodovalo příslušné zemské řízení. Zakázané byly spolky, které byly zřízeny proti zákonu nebo by ohrožovaly bezpečnost státu.

Tento zákon rozděloval spolky na spolky politické a nepolitické. Politické spolky měly oproti obecným nařízením (uvedeny výše) i svá specifická nařízení.¹⁸

¹⁸ Rozdíly např. § 30, § 32 a § 34 zákon č. 106/1867 z. ř. , o právu spolčovacím

2.1.4 Zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních

Další úprava spolkového práva nastala až v roce 1951 (vydán zákon č.68/1951 Sb. o dobrovolných organizacích a shromážděních). V souvislosti s přijetím tohoto zákona nastává změna v názvosloví a pojem „spolek“ je nahrazen pojmem „dobrovolná organizace.“ Poznámka autora: *v textu zákona se používá organizace*. Rozsah zákona byl poměrně málo obsáhlý, obsahoval jen 13 paragrafů.¹⁹ Tento zákon vydržel téměř 40 let a byl zrušen až v roce 1990 zákonem č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů.

Podle tohoto zákona byly dobrovolné organizace zakládány za účelem podpory demokratických práv a k podpoře úsilí o výstavbu socialismu. Jednalo se převážně o organizace žen, organizace mládeže, kulturní organizace aj. Do roku 1973 se toto ustanovení vztahovalo i na odborové organizace, ty byly ale usnesením Federálního shromáždění Československé socialistické republiky z působnosti zákona č. 68/1951 Sb. o dobrovolných organizacích a shromážděních vyňaty (přijetí zákona č. 74/1973 Sb., kterým se mění zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních).

Ke vzniku dobrovolné organizace bylo třeba schválení jejího organizačního řádu. Ten schvaloval krajský národní výbor (resp. okresní národní výbor) v místě sídla organizace.²⁰ V případě, že činnost dobrovolné organizace přesáhla území daného kraje, schvalovalo organizační řád ministerstvo vnitra. Znovu tak musel být každý nově vzniklý spolek (dobrovolná organizace) výslovně schválen, což byla změna oproti předchozí úpravě, kde tato povinnost již odpadla. Členství bylo dobrovolné a vstoupit mohl každý, kdo tím mohl přispět k plnění účelu daného spolku.

Spolky, které vznikly před účinností tohoto zákona, se mohly v případě, že jejich činnost vyhovovala zájmu pracujícího lidu, přeměnit na dobrovolné organizace nebo se do nich včlenit. V ostatních případech byly spolky zrušeny a

¹⁹ Pro srovnání: v současném občanském zákoníku je 88 § upravujících spolkové právo.

²⁰ Vládním nařízením č. 122/1951 došlo od ke změně a od 1.1 1952 se schvalování organizačních řádů dobrovolných organizací přenáší na okresní národní výbory (za předpokladu že jejich činnost nepřesahuje území obvodu)

ministerstvo vnitra společně s ústředním orgánem rozhodlo o způsobu, jakým bude naloženo s majetkem spolku.

Shromažďovací právo bylo zaručeno veškerému lidu, pokud se jím neohrožoval veřejný pořádek nebo pokud neohrožovalo lidově demokratické zřízení. Všechny organizace měly povinnost předkládat okresním národním výborům informace potřebné k posouzení jejich činnosti.

Právní úprava již nerozdělovala organizace na politické a nepolitické. Oproti předchozí úpravě již neexistovala povinnost ohlásit každé plánované shromáždění, kdy tato povinnost byla nahrazena povinností jinou a dobrovolné organizace tak musely předkládat národnímu výboru informace, které potřeboval k posouzení jejich činnosti.

2.1.5 Úprava spolků v zákoně č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů

V souvislosti s přijetím zákona č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů (ZoSO) se přestal používat pojem „dobrovolná organizace“ a pro spolky se začalo používat označení „občanské sdružení“.

Pod tímto pojmem se rozumí soukromoprávní osobní korporace založená na principu dobrovolného členství s vlastní samosprávou a s oddělením majetku členů od majetku sdružení. Jednalo-li se o výdělečný subjekt, výdělečná činnost nemohla být primárním důvodem založení spolku (opak obchodní společnosti, kde je základním motivem veškerého podnikání zisk). Na rozdíl od nadací se v případě občanského sdružení nejednalo ani o účelové sdružení majetku.²¹

Zákon umožňoval občanům zakládat spolky, společnosti, svazy, hnutí, kluby a jiná občanská sdružení jako jsou odborové organizace a sdružovat se v nich. Jednalo se o demonstrativní výčet možností, jak sdružení pojmenovat. Výše uvedené pojmenování je synonymní povahy a odlišení názvů sloužilo pouze ke snazší orientaci mezi občanskými sdruženími, na práva a povinnosti spolků nemělo žádný vliv. Speciálním případem byly pouze odborové organizace, na které se nevztahoval registrační princip, ale stačilo pouhé ohlášení, ty tak mohly

²¹ JEMELKA, Luboš, BŘEŇ, Jan, Zákon o sdružování občanů, zákon o právu shromažďovacím, zákon o právu petičním s komentářem. Praha: ASPI, a. s., 2007

vzniknout zcela nezávisle na vůli státu. Za členy sdružení mohla být přijata i právnická osoba, ta ale nemohla sama takové sdružení založit (právnické osoby mohly založit sdružení právnických osob, viz níže), mohla se pouze stát členem již existujícího sdružení. Každé vzniklé sdružení se stávalo právnickou osobou.²²

Právnické osoby mohly za účelem ochrany svých zájmů založit zájmová sdružení právnických osob. Právní úpravu těchto sdružení obsahoval tehdejší občanský zákoník (zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník). Založit taková sdružení bylo možné buď na základě písemné zakladatelské smlouvy, nebo schválením založení sdružení na ustavující členské schůzi. V obou případech musely být přiloženy stanovy a jména osob oprávněných jednat jménem sdružení. Takto vzniklé sdružení nabylo právní způsobilosti zápisem do registru sdružení vedeného u krajského soudu.

Základním znakem sdružení právnických osob bylo to, že se jednalo o korporaci právnických osob (fyzické osoby byly z možnosti účastnit se této korporace vyloučeny) a šlo o sdružení zájmové povahy, založené za účelem ochrany zájmů, popřípadě k dosažení jiného společenského účelu.²³ Sdružení se zakládala podáním návrhu na ministerstvo vnitra. Samotné sdružení pak vzniklo registrací, po které získalo právní subjektivitu.

²² JEMELKA, Luboš, BŘEŇ, Jan, Zákon o sdružování občanů, zákon o právu shromažďovacím, zákon o právu petičním s komentářem. Praha: ASPI, a. s., 2007,

²³ HOLUB, Milan, a kol., Občanský zákoník – Komentář, Linde Praha a. s. 2003,

3 Současná úprava spolkového zákona

V následujícím textu se bude tato práce věnovat současné právní úpravě, která je obsažena v zákonu č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník (dále jen ObčZ) v § 214 - § 302. (ObčZ zrušil zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů).

3.1.1 Založení a vznik spolku

3.1.2 Před samotným vznikem spolku musí nejprve dojít k jeho založení. Rozdíl mezi těmito dvěma pojmy je v tom, že „zatímco k založení (ustanovení) dochází na základě soukromoprávního projevu vůle zakladatelů, vznik spolku jako samostatného subjektu práva nadaného právní osobností, je vázán na akt veřejnoprávní povahy – zápis do spolkového rejstříku. Pro **proces vznikání** spolku je tedy typická jeho „dvoufázovost“: prvotní založení a následný vznik (...).“²⁴

3.2 Založení spolku

Základním předpokladem pro založení spolku je existence alespoň tří osob, které mohou za účelem naplňování svých společných zájmů založit spolek jakožto dobrovolný a samosprávný svazek členů a spolčovat se v něm. Požadavek na minimální počet členů vychází z klasické zásady římského práva a to, že tři tvoří spolek (*tres faciunt collegium*). Absence možnosti založit spolek pouze jednou osobou vyplývá z jednoho ze základních definičních znaků spolku – společný zájem. Z logiky věci není možné, aby jednotlivec mohl sám se sebou mít společný zájem.

V občanském zákoníku není stanovena žádná podmínka týkající se věku zakladatelů. V předchozí právní úpravě (zákon č. 83/1990 Sb., o sdružování občanů) bylo stanoveno, že návrh na registraci spolku mohou podat tři osoby, kdy alespoň jedna z nich musí být starší 18 let. Tato podmínka již v občanském zákoníku není obsažena. Navíc podle § 152 odst. 3 ObčZ týkala-li by se činnost

²⁴ RONOVSKÁ, Kateřina, Vlastimil VITOUL, Jana BÍLKOVÁ a Jaroslav BENÁK. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014,

spolku nezletilých osob nebo osob s omezenou svéprávností a zároveň by jeho hlavním účelem nebylo podnikání, zakladatelské právní jednání (v našem případě stanoví spolku) může určit, že členem voleného kolektivního orgánu právnické osoby (spolku) může být i osoba nezletilá nebo osoba s omezenou svéprávností. Z této úpravy vyplývá, že kolektivní volený orgán může být složen pouze ze samých nezletilých osob nebo osob s omezenou svéprávností. Úprava zmiňuje pouze volený kolektivní orgán, z toho lze usuzovat, že osoby nesmí být členem monokratických volených orgánů. Přitom jestliže by všichni členové volených kolektivních orgánů byly osoby s omezenou svéprávností nebo osoby nezletilé, nebo se jednalo o monokratický volený orgán tvořený pouze jedinou takovou osobou, ve výsledku by v tom z věcného hlediska neměl být rozdíl. Spodní věkovou hranici právní úprava neřeší, vychází se tedy pravděpodobně z obecného ustanovení § 31 ObčZ, tzn., že nezletilý je způsobilý k právnímu jednání na základě přiměřené rozumové a volní vyspělosti.²⁵ Z výše uvedeného vyplývá, že nic nebrání tomu, aby při splnění uvedených podmínek spolek založily a řídily pouze osoby nezletilé nebo osoby s omezenou svéprávností.

Členem spolku se může stát i právnická osoba; zákon nevynechává spolčovací právo pouze pro osoby fyzické. Za právnickou osobu v takovém případě jedná buď její statutární orgán, nebo osoba k tomu zmocněná. Ačkoli současná právní úprava nestanovuje žádné omezení, na zakládající osoby se tak vztahují omezení, která vycházejí z jiných právních předpisů. Proto nemůže být zakladatelem spolku (a ani jiné právnické osoby) např. příspěvková organizace (§ 37 zákona č. 250/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech územních rozpočtů).²⁶ Stejně tak nemohou spolek založit obce (§ 47 zákona č. 128/2000 Sb., o obcích) a kraje (§24 odst. 2 zákona č. 129/2000 Sb., o krajích). Ustanovení o spolku není možné na tyto územně samosprávné celky použít. Výše zmíněné právní předpisy zakazují, aby byly ve spolku buď pouze obce (kraje) nebo aby se jednalo o spolupráci na úrovni kraje s obcemi. Pokud by ale členy spolku byly i jiné právnické osoby než obce (kraje), pak ustanovení občanského zákoníku,

²⁵ ŠVESTKA Jiří, DVOŘÁK Jan, FIALA Josef aj. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I* (§ 1-645, *obecná část*) Praha, Wolters Kluwer 2014, s. 1736

²⁶ RONOVSKÁ, Kateřina, Vlastimil VITOUL, Jana BÍLKOVÁ a Jaroslav BENÁK. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014,

vztahující se na spolky, již použít lze. Od nabytí účinnosti zákona č. 51/2016 Sb., jakého, kterým se mění zákon č. 219/2000 Sb., o majetku České republiky a jejím vystupování v právních vztazích ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, může být zakladatelem spolku a jeho členem i stát (po předchozím souhlasu vlády).²⁷

3.2.1 Založení spolku přijetím stanov

Existují dva možné způsoby, jak založit spolek. Jedním z nich je shoda zakladatelů na obsahu stanov. Schválení stanov je zde bráno jako zakladatelské právní jednání (§ 122 a násl. ObčZ). Obecně jsou pro právnické osoby vymezeny minimální náležitosti, které musí zakladatelské právní jednání určit. U spolku jsou tyto náležitosti dále specifikovány v § 218 ObčZ .

3.2.2 Založení spolku ustanovující schůzí

Druhý možný způsob, který občanský zákoník umožňuje, je založení spolku ustanovující schůzí.²⁸ Tento způsob založení spolku je použitelný především v případech, kdy se na založení spolku podílí větší počet osob, není přesně známý počet zakladatelů, popř. když zakladatelů není dostatečný počet a tímto způsobem chtějí počet zakladatelů na zákonem požadovanou minimální úroveň doplnit. Iniciátor ustanovující schůze se nazývá svolavatel. Pro ustanovující schůzi platí obdobné ustanovení jako pro členskou schůzi. Základní nutnou podmínkou je, aby se ustanovující schůze účastnily minimálně tři osoby, ty pak mohou podle § 225 ObčZ schválit stanovy stejně, jako v prvním uváděném případě založení spolku (viz text výše). Na svolavateli je, aby vypracoval návrh stanov a pozval další možné zájemce o založení spolku vhodným způsobem na ustanovující schůzi. Návrh stanov musí vycházet z ustanovení § 218 ObčZ a má tedy jasně vymezené minimální požadavky, které musí splňovat. Způsob, jakým bude svolavatel další zájemce o založení spolku vyhledávat a svolávat, není nikterak v zákoně upraven.

²⁷ KINDL, M., ERTL, Z., FORMANOVÁ, N., KINDL, T., ŠÍMA, A. Úskalí spolkového práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 395s.

²⁸ § 222 a násl. OZ

Každý, kdo se dostaví na ustanovující schůzi a splňuje podmínky pro členství ve spolku, se zapíše do listiny přítomných a podepíše se ke svému identifikačnímu údaji. Správnost a úplnost listiny přítomných kontroluje buď svolavatel, nebo osoba jím pověřená. Současně platí, že osoby zapsané v listině přítomných podaly řádnou přihlášku. Tyto podmínky pro zakladatele vyplývají z § 223 ObčZ. Počet potencionálních zakladatelů není zákonem omezen, záleží pouze na svolavateli, kolik zakladatelů oslovil a kolik jich následně přišlo. Zároveň není ani vyloučeno, aby se při splnění podmínek pro členství schůze zúčastnily i osoby další (primárně svolavatelem nepozvané). Tomu by bylo možné předejít za předpokladu, že by svolavatel jako jednu ze svých podmínek měl např. podmínku předem zaslání přihlášky, pak by tato podmínka mohla dodatečnému přihlášení “třetích“ osob zamezit. Je na svolavateli, jaké podmínky pro členství ve spolku určí, ale tyto podmínky by však měly korespondovat s účelem, ke kterému má spolek vzniknout.

Zahájit ustanovující schůzi může podle zákona pouze svolavatel nebo osoba, kterou k tomu svolavatel určí a to buď plnou mocí, nebo jiným prokazatelným způsobem. Po zahájení schůze sdělí zahajovatel počet přítomných a seznámí je s jednáním, která svolavatel v zájmu spolku již učinil (př. pronájem prostor, nákup vybavení aj.). Dále navrhne na ustanovující schůzi pravidla pro její jednání a volbu předsedajícího a případných dalších činovníků²⁹. Obligatorně se musí na ustanovující schůzi určit členové statutárního orgánu spolku (jedná se o kogentní ustanovení zákona vycházející z § 218 ObčZ, kde jsou uvedeny minimální požadavky na obsah stanov). Není stanoveno, jaký název má statutární orgán mít, může se tak jednat např. o výbor, o valnou hromadu atd.).

Pokud je ve stanovách určeno, je dalším bodem volba fakultativních členů dalších orgánů. Těmito nepovinnými orgány mohou být orgány povahy kontrolní, dozorové aj. U těchto orgánů je pouze na rozhodnutí spolku, zda tyto orgány nad rámec zákonem vymezených do svých stanov zakotví. Pak je možné je i úpravou stanov v budoucnu změnit, zrušit anebo vytvořit nové podle stávajících potřeb spolku. Pro přijetí usnesení je nutná nadpoloviční většina hlasů všech přítomných

²⁹ § 224 ObčZ

osob a tato podmínka platí, i kdyby stanovy spolku určovaly pro budoucí hlasování jiné počty hlasů pro přijetí usnesení.³⁰

Pokud by některý ze zakladatelů nesouhlasil s přijatými stanovami, může vzít svoji přihlášku zpět a ze spolku odstoupit. To je možné pouze za předpokladu, že by uchazeč o členství hlasoval proti návrhu stanov, pouhé zdržení se hlasování ho k odstoupení neopravňuje. O takovém jednání je pak nutné učinit záznam v listině přítomných s podpisem (§ 224 odst. 4 ObčZ).

3.2.3 Stanovy spolku

Ať už se jedná o kterýkoli z výše uvedených způsobů založení spolku, základním předpokladem pro založení spolku je přijetí obsahu stanov. Stanovy jsou pro spolek nejdůležitějším dokumentem. Bez toho aniž by se zakladatelé shodli na obsahu stanov, by spolek nemohl vzniknout. Stanovy spolku jsou jeho zakladatelským právním jednáním (§ 123 ObčZ). Stanovami jsou vázáni nejen zakladatelé spolku, ale i všichni jeho další budoucí členové. Pro nečleny spolku (třetí osoby) nejsou stanovy spolku nikterak závazné. „*Stanovy jsou vlastně realizací zásady spolkové autonomie, protože zejména skrz ně členové řídí svou spolkovou činnost. Meze této autonomie klade zákon, někdy předepsáním jasných pravidel, od nichž se nelze odchýlit, jindy odkazem na obecné zásady, jako jsou veřejný pořádek a dobré mravy.*“³¹

Stanovy spolku je třeba brát jako smlouvu netypickou a to proto, že po jejím uzavření je ze zákona počítáno s tím, že do spolku budou přistupovat další členové spolku, kteří budou touto smlouvou po vstupu do spolku vázáni. Netypickou je dále proto, že se může časem vyvíjet, členská schůze (popř. jiný nejvyšší orgán) může stanovy svým rozhodnutím měnit. U většiny smluv je přitom předpoklad, že se během doby jejich trvání měnit nebudou (se změnou by musely souhlasit všechny zainteresované strany). Z tohoto důvodu se dá říci, že stanovy spolku jsou smlouvou sui generis, neboť je zde důvodný předpoklad, že

³⁰ LAVICKÝ Petr a kol., Občanský zákoník I. Obecná část (§1–654). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014m 2400 s.

³¹ RONOVSKÁ, Kateřina, VITOUL Vlastimil, BÍLKOVÁ Jana a BENÁK Jaroslav. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích*. Praha: Leges, 2014,

se stanovy během času mohou měnit.³² Stanovy spolku musí být všem členům k dispozici v sídle spolku k nahlédnutí.

Obecně lze říci, že se pro zakladatelské právní jednání vyžaduje písemná forma (§123 odst. 2 ObčZ), proto i stanovy musí mít ze zákona také písemnou formu, v případě stanov ale není nutná forma notářského zápisu, úředně ověřené v tomto případě nemusí být ani podpisy. Podle judikátu Nejvyššího soudu³³ je podpis jedním ze dvou předpokladů písemné formy právního jednání (druhou z nich je samotná písemnost, jakožto projev vůle jednajícího subjektu zahrnující všechny podstatné náležitosti). V případě podpisu je požadován vlastnoruční podpis (případně elektronický).³⁴

V občanském zákoníku (§ 218 ObčZ) jsou stanoveny minimální náležitosti, které musí každé stanovy spolku obsahovat. Jedná se o:

- Název a sídlo spolku
- Účel spolku
- Práva a povinnosti členů vůči spolku, popř. určení způsobu, jak jim budou práva a povinnosti vznikat
- Určení statutárního orgánu

Toto jsou obligatorní náležitosti, které musí obsahovat všechny stanovy spolku, v některých zvláštních případech musí však být stanovy ještě dále rozšířeny. Jedná se hlavně o případy, kdy má spolek působit na území více států nebo kdy například hodlá provozovat vedlejší hospodářskou činnost³⁵

³² HÁJKOVÁ Alena, NEBUŽELSKÁ Miroslava, PAVLOK Petr. Spolky a spolkové právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 171s.

³³ Judikát NS sp. Zn. 30 Cdo 1230/2007

³⁴ KINDL, M., ERTL, Z., FORMANOVÁ, N., KINDL, T., ŠÍMA, A. Úskalí spolkového práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 395s.

³⁵ LAVICKÝ Petr a kol., Občanský zákoník I. Obecná část (§1–654). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014 2400 s.

3.2.3.1 Název

Pro název spolku platí jednak obecné předpisy uvedené od § 132 ObčZ a také předpisy zvláštní - § 214 odst. 2 a § 216 ObčZ.

Název spolku se musí odlišovat od ostatních právnických osob, nesmí být zaměnitelný za jinou právnickou osobu, která již svou činnost vykonává. V případě názvu právnické osoby platí zásada priority – tzn., že přednost práva na užívání názvu má ta osoba, která měla název dříve. Název spolku zároveň nesmí být klamavý³⁶, nesmí u třetích osob vzbuzovat mylnou představu o své činnosti³⁷, prostřednictvím svého názvu by měl spolek veřejnosti sdělit účel svého zaměření.

*„Spolek nemůže být registrován ani pod názvy vyhrazenými zvláštními právními předpisy určitým subjektům, které jsou podle něj zřizovány. Jedná se např. o označení „vysoká škola“, „univerzita“, „banka“, „spořitelna“, Červený kříž“.“*³⁸

Název musí obsahovat i označení, o jakou právnickou osobu se jedná, u spolku se bude jednat o označení „spolek“, „zapsaný spolek“ anebo je možné uvést označení právnické osoby zkratkou jako „z. s.“. Součástí názvu spolku mohou být i jména osob, pokud k nim má právnická osoba nějaký specifický vztah. Vždy je ale nutné mít k použití souhlas, u žijící osoby její souhlas, u zemřelého souhlas manžela (pokud není, tak zletilého potomka, popř. předka). Ten, kdo souhlas udělil, může souhlas také odvolat a to i v případě, že byl souhlas dán pouze na dobu určitou a to za předpokladu, že ho k tomu odůvodňuje podstatná změna okolností nebo jiný rozumný důvod a to i za předpokladu, že bylo ujednáno něco jiného. V případě, že by osoba, která dala k užívání jména souhlas, takový důvod neměla, musí právnické osobě nahradit vzniklou škodu.³⁹

³⁶ Viz např. rozsudek NSS 7 As 28/2010 kasační stížnost proti Ministerstvu vnitra, které odmítlo zaregistrovat občanské sdružení s názvem Komise pro cenné papíry, protože jej vyhodnotilo jako klamavý

³⁷ Viz např. rozsudek NSS 7 As 51/2010 kasační stížnost proti Ministerstvu vnitra, které odmítlo zaregistrovat občanské sdružení s názvem NEW CENTRALBANK-ING o. s., protože by název mohl vyvolávat mylnou představu, že se jedná o banku

³⁸ LAVICKÝ Petr a kol., Občanský zákoník I. Obecná část (§1–654). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014 2400 s.. 1111

³⁹ § 133 odst. 2 a 3

Domáhal-li by se někdo odvolání souhlasu k užití jména v právnické osobě, i přes předchozí ujednání v tomto souhlasu nebo nějaké jiné listině, musí prokázat, co je podstatnou změnou okolností nebo jiným rozumným důvodem. V ostatních případech může být souhlas odvolán bez omezení. Za předpokladu, že by bylo takové odvolání souhlasu bez řádného důvodu, musel by odvolatel nahradit škodu, kterou svým bezdůvodným odvoláním právnické osobě způsobil. Způsobila-li by podstatnou změnu okolností jiná osoba, než osoba, jež měla k užívání souhlas, pak má povinnost nahradit škodu ten, kdo podstatnou změnu okolností způsobil. Důkazní břemeno je v tomto případě na tom, kdo tvrdí, že podstatná změna okolností nastala.⁴⁰

V § 135 ObčZ řeší neoprávněné zásahy do práva k názvu. V podstatě se jedná o tři zásahy do práva k názvu. Prvním je zpochybnění práva k názvu, druhým je neoprávněný zásah s následkem újmy a třetím zásahem je neoprávněné užití názvu; v takových případech může osoba požadovat upuštění od neoprávněného zásahu a navrácení do předešlého stavu.

3.2.3.2 Sídlo spolku

Sídlo spolku je další z povinných náležitostí stanov. Obecná úprava sídla pro právnické osoby je od § 136 ObčZ. V zakladatelském právním jednání postačí, pokud právnická osoba zapsaná ve veřejném rejstříku uvede jako místo svého sídla pouze název obce, kde bude mít sídlo. Není tedy potřeba, aby byla ve stanovách úplná adresa sídla spolku. Spolek tak z důvodu svého stěhování v rámci jedné obce nemusí měnit stanovy. Sídlo spolku, pokud nebude narušovat klid a pořádek, může být i v bytě (§ 136 odst. 1 ObčZ). Takové sídlo bude ale spíše vhodné pro malé spolky s malým počtem členů, kteří se budou zabývat spolkovou činností, která nebude rušit okolní sousedy. Pro spolek, který má desítky až stovky členů, by asi takové prostory, s ohledem na nutnost dodržovat pořádek a klid, nebyly vhodné.

Plná adresa ale musí být vždy uvedena ve veřejném rejstříku. Současná právní úprava sídla spolku vychází z formálního pojetí. To znamená, že sídlem

⁴⁰ SVEJKOVSKÝ Jaroslav, DEVEROVÁ Lenka a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2013 s. 504

spolku je místo, které je zapsané ve veřejném rejstříku. Pokud by skutečné sídlo měl spolek na jiném místě, než které uvádí ve veřejném rejstříku, nemůže spolek namítat, že má skutečné sídlo jinde. Tato podmínka je uvedena v § 137 odst. 2 ObčZ a slouží jako ochrana důvěry třetích osob, jestliže se někdo dovolává adresy sídla spolku zapsané ve veřejném rejstříku, nemůže se spolek odvolávat na skutečnost, že má faktické sídlo někde jinde.

3.2.3.3 Účel spolku

Účel spolku je vymezen hned v úvodním ustanovení (§ 214 ObčZ), kdy účelem spolku má být naplňování společných zájmů jeho zakladatelů / členů. Účel spolku může být velmi různorodý, libovolný a většinou se bude o vyvíjení vzájemné (členské) nebo veřejné podpory.⁴¹ Omezení účelu, pro který může být spolek založen je uveden v § 145 ObčZ a jedná se obecně o zakázané účely pro právnické osoby, jejímž účelem by bylo porušování práva nebo dosažení cíle nezákonným způsobem (např. na podporu násilí, za účelem rozněcování nenávisti aj.). Další omezení spolkového práva nalezneme v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv (dále jen EÚLP), kde se uvádí, že, každý má právo svobodně se sdružovat a výkon tohoto práva nemůže být omezen z žádného důvodu kromě těch, „ která stanoví zákon a jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“⁴²

Spolek také nemůže být založený primárně za účelem podnikání nebo jiné výtěžné činnosti (§ 217). Ale nic nebrání spolku, aby jeho vedlejším účelem bylo podnikání nebo jiná výtěžná činnost, pokud slouží k podpoře hlavní činnosti spolku a zisk je použit pouze pro spolkové účely a správu spolku.

⁴¹ Důvodem k založení spolku nemá být optimalizace daňové povinnosti - viz rozhodnutí Nejvyššího správního soudu – 1 Afs 107/2004-48

⁴² Čl. 11 odst. 2 EÚLP

Vzhledem k tomu, že spolek může být založen z nejrůznějších důvodů, je vhodné ve stanovách vymezit tento účel dostatečně jasně. Rejstříkový soud může návrh na zápis odmítnout, pokud bude nesrozumitelný nebo neurčitý.⁴³

3.2.3.4 Práva a povinnosti členů spolku, popř. určení způsobu, jak jim budou práva a povinnosti vznikat

Občanský zákoník (s výjimkou vzniku a zániku členství) neupravuje jaká práva a povinnosti by měli členové spolku mít a je tedy plně na spolkových stanovách, jaká pravidla pro své členy nastaví. Práva a povinnosti členů spolku lze rozdělit do jednotlivých kategorií. **Práva** lze rozdělit na **právo na spolurozhodování** o činnosti spolku – sem patří např. právo účastnit se členských schůzí, hlasovat, volit a být volen, právo na informace o činnosti spolku aj. Dalším právem je **právo užívací** – sem patří právo užívat majetek spolku nebo například právo účastnit se spolkových akcí. Poslední kategorií jsou **ochranná práva členů** – toto právo zajišťuje členů např. právo vstoupit nebo vystoupit ze spolku. **Povinnosti** členů spolku lze rozdělit na **osobní povinnosti**, kam patří např. povinnost dodržovat stavy, naplňovat spolkové zájmy, hájit dobré jméno spolku aj., další kategorií jsou **majetkové povinnosti** člena spolku a sem patří především povinnost hradit členské příspěvky.⁴⁴

Povinně musí být ve stanovách určen pouze způsob, jakým budou členská práva a povinnosti vznikat. Stačí tedy, když ve stanovách bude uvedeno pouze např. „o právech a povinnostech rozhoduje členská schůze“. *„Katalog práv a povinností vůči spolku tedy může být ve stanovách nahrazen prostým určením způsobu, jak tato práva a povinnosti vzniknou, tj. vlastně určením, kdo může povinnosti uložit a práva členům přiznat.“*⁴⁵

Výjimkou je případ, kdy spolek má více druhů členství. V takovém případě spolek ze zákona musí určit, která práva a povinnosti k jakému druhu

⁴³ § 86 písm. d) zákon č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob

⁴⁴ LAVICKÝ Petr a kol., Občanský zákoník I. Obecná část (§1–654). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014m 2400 s.

⁴⁵ KINDL, M., ERTL, Z., FORMANOVÁ, N., KINDL, T., ŠÍMA, A. Úskalí spolkového práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 395 s.

členství patří. Úprava práv a povinností spojených s různými druhy členství je možná pouze za podmínek, které určí stanovy (není-li ve stanovách tato podmínka stanovena, tak se souhlasem většiny členů, jejichž práv a povinností se změna dotýká).

3.2.3.5 Určení statutárního orgánu

Statutární orgán spolku je tvořen osobami, které jsou oprávněny za spolek jednat. Může to být pouze jedna osoba a pak by se jednalo o monokratický statutární orgán. Nebo se může jednat o orgán kolektivní, kdy je za spolek oprávněno jednat více osob. Statutární orgán je základním orgánem spolku a jedná se orgán, který musí mít spolek ze zákona už při svém založení. Ostatní orgány (kontrolní orgán, rozhodčí komise aj.) jsou v kompetencích spolku, ten ve stanovách určí, zda bude zakládat i jiné orgány.⁴⁶

3.2.3.6 Změny stanov

Stanovy spolku nejsou stanoveny dogmaticky a je možné je měnit. Jako příklad z minulosti lze uvést občanská sdružení, která se podle § 3045 odst. 1 ObčZ považovala za spolky, tzn., že občanská sdružení zůstala občanskými sdruženími, ale musela se řídit právní úpravou spolků, obsaženou v občanském zákoníku. Sdružení ale měla možnost změnit svou právní formu na ústavy nebo sociální družstva. Občanská sdružení měla do tří let povinnost přizpůsobit svoje stanovy tak, aby vyhovovala občanskému zákoníku. Pokud tak neučinila, soud po uplynutí dostatečné lhůty (po předchozím upozornění) takové občanské sdružení na návrh osoby, která na tom měla právní zájem nebo na návrh orgánu veřejné moci, zruší.

Na úpravu stanov tak, aby se přizpůsobily úpravě v občanském zákoníku, měla občanská sdružení (jak je výše uvedeno) tři roky, svůj název musela ale upravit již během dvou let od účinnosti občanského zákoníku. Jednalo se o ochranu proti klamavosti nebo zaměnitelnosti. Po dvou letech od účinnosti občanského zákoníku tak musel název sdružení obsahovat slovo spolek, zapsaný spolek nebo zkratku z. S“ (§ 3042 ObčZ).

⁴⁶ Více v kapitole organizace spolku

Rozhodování o změnách stanov patří do pravomocí nejvyššího orgánu (členské schůze, pokud neurčí stanovy jinak). Zatímco o schvalování stanov rozhodují zakladatelé spolku, změny má v kompetenci již nejvyšší orgán spolku. Takže zatímco minimální počet pro přijetí stanov se rovná minimálnímu zákonem stanovenému počtu zakladatelů (3), tak pokud určí stanovy nejvyšší orgán jako monokratický, tak rozhoduje o změnách stanov pouze jedna osoba. Pokud je naopak nejvyšším orgánem členská schůze, rozhodují o změně všichni členové (ne jen zakladatelé).

I pro změněné stanovy nadále platí, že musí obsahovat minimálně náležitosti obsažené v ustanovení § 218 ObčZ. Pokud by změny stanov byly v rozporu s kogentními ustanoveními občanského zákoníku, uplatní se zde § 245 ObčZ, kde je mimo jiné uvedeno, že pokud usnesení nejvyššího orgánu spolku mění stanovy tak, že jejich obsah odporuje kogentním ustanovením zákona, hledí se, jako by nebylo přijato.

3.2.3.7 Pobočný spolek

Nepovinným obsahem stanov je také úprava pobočného spolku. Stanovy mohou buď pobočný spolek založit, nebo v nich může být uvedeno, za jakých podmínek se pobočný spolek zakládá a kdo rozhoduje o jeho založení, zrušení nebo přeměně. Dále musí být ve stanovách uvedeno, co se stane s pobočným spolkem, pokud se ustanovení o pobočném spolku ze stanov zruší / změní. Zrušení tohoto ustanovení ovšem ještě ke zrušení pobočného spolku nevede. Hlavní spolek má nicméně silnější postavení a může provést takovou změnu svých stanov, která další fungování pobočného spolku znemožní.⁴⁷

Pobočné spolky jsou vedlejšími právními osobami odvozenými od hlavního spolku. Charakteristika jeho vlastností:

- *„právní osoba s omezenou (delegovanou) právní osobností,*

⁴⁷ ŠVESTKA Jiří, DVOŘÁK Jan, FIALA Josef aj. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část) Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s.

- *podmíněná existence (závislost na existenci hlavního spolku),*
- *součást organizační struktury hlavního spolku,*
- *členství v pobočném spolku automaticky znamená členství v hlavním spolku,*
- *oddělení majetku hlavního a pobočného spolku,*
- *nutnost příznačného prvku názvu hlavního spolku v názvu pobočného spolku,*
- *ručení hlavního spolku za dluhy pobočného spolku, určí-li tak stanovy“⁴⁸.*

Stejně tak, jako u spolku hlavního je vznik pobočného spolku spojen s jeho zápisem do veřejného rejstříku, zápis probíhá u stejného soudu, kde je zapsán spolek hlavní. Návrh na zápis je oprávněn podat statutární orgán, popř. osoba, která by byla k podání zmocněna. Mimo obecných náležitostí (zákaz klamavosti a nezaměnitelnost) musí název pobočného spolku obsahovat příznačný prvek spolku hlavního, musí vyjádřit vlastnost spolku pobočného a musí obsahovat označení právní formy. V názvu pobočného spolku tedy nemusí být výslovně uvedeno označení pobočný spolek. Označení „pobočný spolek“ však všechny zmíněné požadavky na název v sobě zahrnuje a jeho uvedení do názvu se proto jeví jako celkem vhodné. Pobočný spolek může být od spolku odlišen také přidáním zeměpisného označení (např. hlavní spolek Sport z. s., pobočný spolek Sport Plzeň z. s.). Členové pobočného spolku jsou zároveň automaticky členy spolku hlavního, není k tomu potřeba žádného souhlasu ze strany hlavního spolku. Naopak tato konstelace neplatí a člen spolku hlavního není automaticky členem pobočného spolku, stanovy ale mohou určit něco jiného. Majetek spolku pobočného je oddělen od spolku hlavního, nejedná se tedy o podmnožinu majetku spolku hlavního a pobočný spolek může se svým majetkem libovolně nakládat. Omezení jeho nakládání s majetkem může být uvedeno ve stanovách spolku

⁴⁸ DOBROZEMSKÝ Václav, Právní postavení pobočného spolku - LIT238304CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 24. 2. 2019 do částky 22/2019 Sb. a 6/2019 Sb.m.s. - RA1345

hlavního. Určí-li to stanovy spolku hlavního, pak může ručit za dluhy spolku pobočného a to v rozsahu, jaký je uveden ve stanovách. Není-li ve stanovách uvedeno nic, tak ručení nevzniká. Pobočný spolek za dluhy spolku hlavního neručí, ale z povahy své existence by u něj měla být snaha podpořit spolek hlavní (hlavní spolek může pobočný spolek zrušit, likvidační zůstatek přechází na spolek hlavní). Ustanovení občanského zákoníku v § 219 ObčZ uvádí možnost přeměny pobočného spolku a tu lze provést jen formou fúze anebo rozdělení. Pobočný spolek se ruší společně se spolkem hlavním, ale ten nemůže být zrušen, dokud nejsou zrušeny všechny jeho pobočné spolky. Dalšími důvody pro zrušení pobočného spolku je uplynutí času, na který byl zřízen, dosažením účelu, rozhodnutím spolku hlavního nebo rozhodnutím soudu.⁴⁹

3.3 Vznik spolku

Vznik spolku se řídí ustanovením § 226 ObčZ. Zde se uvádí, že spolek vzniká až dnem zápisu do veřejného rejstříku. Jedná se o změnu oproti předchozí právní úpravě, kde za den vzniku spolku bylo považováno datum odeslání registrace, tzn., že rozhodnutí mělo deklaratorní účinek.⁵⁰ V současné úpravě je zápis spolku konstitutivní a vznik spolku přichází s tímto zápisem, pokud zákon nestanoví jinak.⁵¹ Podle výše uvedeného § podávají návrh na zápis buď zakladatelé, nebo osoba určená na stanovující schůzi. Pokud byl spolek založen dohodou zakladatelů o obsahu stanov, musí tento návrh podat všechny osoby, bez ohledu na to, kolik jich je (tzn., že všichni musí podle § 18 a § 22 VeřRej vyplnit příslušný formulář, který musí mít úředně ověřený podpis). V případě, že byl spolek založen na ustanovující schůzi, podává návrh na zápis pouze osoba, která k tomu byla na této schůzi určena. Jak bylo uvedeno již výše, řízení o zápisu spolku se zahajuje na návrh osob k tomu oprávněných. Takový návrh musí tyto osoby podat bez zbytečného odkladu. V zákoně není stanoven způsob, jakým má být formulář podán a je tedy možné zvolit si mezi elektronickým podáním

⁴⁹ DOBROZEMSKÝ Václav, Právní postavení pobočného spolku - LIT238304CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 24. 2. 2019 do částky 22/2019 Sb. a 6/2019 Sb.m.s. - RA1345

⁵⁰ § 9 odst. 1 zákona č. 83/1990 Sb. - o sdružování občanů

⁵¹ Výjimkou jsou odborové organizace a organizace zaměstnavatelů – výjimka podle § 3025 odst. 2 ObčZ

formuláře a jeho podáním v listinné podobě, návrh ale musí být podán v českém jazyce. Společně s výše uvedenými podmínkami je nutné připojit stanovy spolku, které musí obsahovat minimální náležitosti určené v § 218 ObčZ. Náležitosti zapisované do veřejných rejstříků jsou uvedeny v § 25 VeřRej

3.3.1 Povinné náležitosti podávaného návrhu

Spolek musí při podání návrhu předložit rejstříkovému soudu minimálně následující dokumenty:

- příslušný formulář návrhu na zápis spolku s úředně ověřenými podpisy,
- stanovy spolku,
- pokud byl spolek založen ustanovující schůzí, tak zápis osvědčující průběh této schůze a její usnesení,
- má-li spolek ve stanovách uvedenou vedlejší podnikatelskou činnost, tak oprávnění k této činnosti,
- souhlas členů orgánu spolku se zápisem do rejstříku,
- čestná prohlášení členů orgánu spolku, kteří se zapisují do rejstříku, že splňují požadované podmínky spojené s funkcí člena orgánu
- smlouvu nebo prohlášení vlastníka nemovité věci, kde má mít spolek sídlo.⁵²

Zákon o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob určuje pro spolek další doplňující skutečnosti, které se do spolkového rejstříku zapisují (§ 29 VeřRej). Těmito doplňujícími informacemi je například to, že pokud spolek ve stanovách určí jiný nejvyšší orgán spolku než členskou schůzi, tak název tohoto orgánu. V případě, že spolek vykonává vedlejší hospodářskou činnost, tak musí do rejstříku určit předmět této činnosti. Pokud nad rámec zákonem stanovených povinných orgánů spolku zřídí podle stanov spolek také rozhodčí komisi, tak musí

⁵² DOBROZEMSKÝ Václav, STEJSKAL Jan, Nevýdělečné organizace v teorii, 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 408 s.,

uvést její název, počet členů a jejich identifikační údaje (jméno a adresu trvalého pobytu), den vzniku (zániku) jejich funkce, adresu pro doručování podání v řízení před rozhodčí komisí podle zákona upravujícího řízení před rozhodčí komisí spolku. V případě, že má spolek pobočné spolky, zapisují se do rejstříku také vztahy mezi těmito spolky.

3.3.2 Lhůty k provedení zápisu

Rejstříkový soud má tři dny od obdržení návrhu na to, aby zkontroloval, zda je podaný návrh bez vady a obsahuje všechny požadované náležitosti. V případě, že by tomu tak nebylo, vyzve zakladatele usnesením, aby návrh opravili, popř. doplnili. Dokud nejsou vady odstraněny, nemůže rejstříkový soud v řízení pokračovat, soud zápis s odůvodněním odmítne s tím, že zakladatele poučí, jak lze nedostatky odstranit. V případě, že návrh neobsahuje žádné vady, je podle § 96 odst. 1 VeřRej určena pro rejstříkový soud lhůta 5 pracovních dnů, ve kterých provede zápis nebo rozhodne o návrhu usnesením. Jiný pohled na lhůtu, kterou je rejstříkový soud vázán, je v usnesení § 226 odst. 3 ObčZ, kde je stanovena lhůta 30 dnů. Rozhodnutí, která ze lhůt by měla platit, je velmi problematické a i v odborné literatuře se najdou zastánci obou lhůt. Na jedné straně je zde názor, že z ustanovení § 96 odst. 1 VeřRej by se u spolků vycházet nemělo a mělo by se postupovat podle ustanovení v občanském zákoníku a to i přesto, že se jedná o předpis svou hmotněprávní povahou obecný.⁵³ Odlišný názor, že by se měl soud rozhodnout v zákonné 5 denní lhůtě, která běží současně s lhůtou 30 denní, uvádí naopak komentář k zákonu o veřejných rejstřících právnických osob.⁵⁴

Obdobného názoru je doc. JUDr. Tomáš Dvořák, Ph.D., který považuje ustanovení § 226 odst. 3 ObčZ za nefunkční z důvodu, že:

⁵³ LAVICKÝ Petr a kol., Občanský zákoník I. Obecná část (§1–654). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 20144, 2400 s.,

⁵⁴ HAVEL Bohumil, ŠTEGLOVÁ Ivana, DĚDIČ Jan, JINDŘICH Miloslav a kol. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2015, 394 s.,

- „rejstříkový soud návrh na prvozápis spolku v zákonné pětidenní lhůtě odmítne nebo zamítne; pak účinky odstavce 3 nemohou vůbec nastat,

- rejstříkový soud návrh na prvozápis spolku v zákonné pětidenní lhůtě povolí; pak účinky odstavce 3 nemohou nastat, neboť ke vzniku spolku dojde zápisem do spolkového rejstříku, nebo

- rejstříkový soud o návrhu na prvozápis spolku v zákonné pětidenní lhůtě nerozhodne; pak tu nastane fikce vzniku spolku podle § 98 odst. 1 zák. o veř. rejstřících.“⁵⁵

Autor této práce se přiklání k názoru, že stanovená 30 denní lhůta od podání návrhu na zápis je lhůtou, za kterou musí být o návrhu rozhodnuto, tzn., že soud musí návrh odmítnout nebo rozhodnout o jeho zápisu (zákonná 5 denní lhůta uvedená v zákoně o veřejných rejstřících fyzických a právnických osob), ale zároveň musí dojít k faktickému zápisu spolku do spolkového rejstříku (ke vzniku právní osobnosti spolku). To znamená, že rejstříkový soud bude muset v této lhůtě provést všechny své úkony, aby nebyly žádné překážky k tomu, aby mohl být spolek v této lhůtě zapsán do spolkového rejstříku (popř. jeho návrh odmítnout nebo zamítnout)⁵⁶

3.3.3 Důvody odmítnutí zápisu do veřejného rejstříku

Rejstříkový soud návrh na zápis odmítne v případech, že byl návrh podán osobou, která k tomu neměla oprávnění, nebyl podán stanoveným způsobem (jinak než na k tomu určeném formuláři), v návrhu nejsou obsaženy všechny požadované náležitosti. Také v případě, že je návrh nesrozumitelný nebo neurčitý nebo pokud nejsou k návrhu připojeny listiny dokládající zapisované údaje. Další důvody k odmítnutí jsou uvedeny také v § 145 ObčZ, kde jsou uvedeny obecné

⁵⁵ ŠVESTKA Jirí, DVORÁK Jan, FIALA Josef aj. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část) Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s.,

⁵⁶ HAMPEL Petr a WALDER Ivo. Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář. Praha : Wolters Kluwer (ČR), 2014, 368 s.,

důvody zákazu založení právnické osoby (konkrétně se jedná o ustanovení upravující zakázané účely vzniku právnických osob).⁵⁷

3.3.4 Organizace spolku

Kromě zvláštních ustanovení týkajících se spolků, se na spolky vztahují i obecná ustanovení občanského zákoníku, týkající se právnických osob (§151 ObčZ a násl.) Ty jsou použity pouze v případech, kdy zvláštní ustanovení upravující organizaci spolku a ani stanovy spolku nestanovují něco jiného.

Současná úprava respektuje zásadu vnitřní autonomie spolku a většina ustanovení týkající se organizace spolku jsou dispozitivní. Obligatorně zmiňuje občanský zákoník pouze dva orgány a to statutární orgán a orgán nejvyšší (§243 ObčZ). Ostatní orgány spolku mají fakultativní povahu a spolky si samy mohou ve stanovách určit, zda nějaké orgány nad rámec povinných založí anebo ne. Oba tyto orgány je spolek povinen mít; statutární orgán se do veřejného rejstříku zapisuje vždy, ale nejvyšší orgán se zmiňovat nemusí (za předpokladu, že spolek ponechá jako nejvyšší orgán členskou schůzi). Stanovy spolku musí obsahovat informace o tom, jak se budou orgány jmenovat (zákon striktně nestanovuje, jak se tyto orgány mají jmenovat), jak budou utvářeny a jejich působnost.

Spolek je tedy v otázce své organizace omezován pouze minimálně a může si tedy zvolit takovou organizační strukturu, která mu bude nejvíce vyhovovat. Jak uvádí důvodová zpráva k občanskému zákoníku, není vyloučeno, aby organizační struktura nebyla založena na demokratické bázi. Jelikož zákon takové možnosti nezakazuje, je možné, aby statutární orgán měl současně i působnost nejvyššího orgánu spolku. Spolek by tak mohla řídit pouze malá skupina osob (v extrémním případě, pokud by byl statutární orgán monokratický, tak pouze jedna osoba).⁵⁸ Pokud se na tom shodnou zakladatelé ve stanovách, je tak možný i autokratický způsob vedení spolku, kdy by se ostatní členové spolku podíleli

⁵⁷ KINDL, M., ERTL, Z., FORMANOVÁ, N., KINDL, T., ŠÍMA, A. Úskalí spolkového práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 395s. s. 193

⁵⁸ Důvodová zpráva k § 247 až 257 ObčZ

pouze na spolkové činnosti a rozhodování by za spolek prováděl pouze statutární orgán.

Není stanovena žádná podmínka, že by členem orgánu musela být pouze osoba, která je členem, pokud tedy není ve stanovách určeno jinak (například, že do orgánů spolku mohou být veleni pouze jeho členové), mohou se na řízení podílet i třetí osoby. Členy orgánu spolku mohou být pouze osoby plně svéprávné, výjimka je uvedena v § 152 ObčZ.⁵⁹ O výjimce, kdy mohou být za členy orgánu zvoleny i osoby s omezenou svéprávností, bylo zmíněno již v předchozím textu v kapitole zabývající se založením spolku.

3.3.5 Funkční období

Ustanovení občanského zákoníku týkající se délky funkčního období volených orgánů spolku (§246 ObčZ) má opět pouze dispozitivní povahu a zákonem stanovených 5 let se použije jen za předpokladu, že stanovy neurčí období jiné. Vzhledem k formulaci tohoto ustanovení je možné (pokud to bude uvedeno ve stanovách) zvolit pro volené orgány délku funkčního období na neomezeně dlouhou dobu. Neomezeně dlouhá doba výkonu volené funkce je extrémní případ, ale ve stanovách může být uvedeno funkční období např. na desítky let. Na obranu proti takovýmto extrémům lze použít § 580 odst. 1 ObčZ a využít rozporu části stanov, které se týkají funkčního období, s dobrými mravy. Otázkou by v tomto případě ale bylo, jak dlouhé funkční období by volení zástupci museli mít, aby se již jednalo o rozpor s dobrými mravy. V komentáři k občanskému zákoníku se uvádí, že takovou dobou je 9 let, s odůvodněním, že se jedná o nejdelší funkční období, které zná právní řád České republiky (funkční období prezidenta a viceprezidenta Nejvyššího kontrolního úřadu).⁶⁰

Aby byl zachován určitý počet členů orgánu, dává odst. 2 výše zmíněného usnesení možnost kooptace náhradních členů do doby, než proběhne zasedání příslušného spolkového orgánu, ve kterém bude provedena řádná volba nového člena. Kooptovaný člen orgánu má stejná pravidla jako člen, kterého nahradil.

⁵⁹ DOBROZEMSKÝ Václav, STEJSKAL Jan, Nevýdělečné organizace v teorii, 2 aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016 408 str.

⁶⁰ ŠVESTKA Jiří, DVOŘÁK Jan, FIALA Josef aj. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část) Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s., ISBN 978-80-7478-370-8

Takto vybraný člen musí splňovat stejné podmínky jako řádně zvolený člen – za předpokladu, že stanovy takové podmínky stanovují. Zákonnou podmínkou, která umožňuje kooptaci je, aby počet členů volených orgánů neklesl pod polovinu. V takovém případě musí být svolán příslušný orgán, který provede novou volbu řádných členů.⁶¹ Stejně jako u prvního odstavce je toto ustanovení dispozitivní a je tedy v kompetenci stanov kooptaci vyloučit.

Je na stanovách spolku, jakým způsobem bude probíhat svolávání, zasedání a rozhodování kolektivních orgánů spolku, pokud si ve stanovách nezvolí vlastní způsoby rozhodování, použijí se obecné zásady právnických osob (§ 156 a § 159 odst. 2 ObčZ), popř. ustanovení o členské schůzi.

3.3.6 Statutární orgán

Určení statutárního orgánu ve stanovách je jedním z mála kogentních ustanovení. Spolek musí ve stanovách určit, jak se statutární orgán nazývá, tvoří a jak spolek zastupuje. Bez jeho určení nemůže být spolek zapsán do veřejného rejstříku. Důvodová zpráva k občanskému zákoníku odůvodňuje povinnost uvedení statutárního orgánu do veřejného rejstříku tímto způsobem: „*V zájmu bezpečnosti právního styku je nezbytné, aby spolek měl statutární orgán, neboť ten jej také zastupuje navenek v právním styku spolku s jinými osobami.*“ Je to dominantní orgán spolku, protože, jak je uvedeno v § 164 ObčZ, do jeho působnosti náleží pravomoc zastupovat spolek ve veškerých záležitostech, které nejsou vyhrazeny jinému orgánu. Statutární orgán tak jedná za spolek navenek vůči třetím osobám a v rámci své vnitřní působnosti má pravomoc organizační a rozhodovací. Mezi tyto kompetence patří svolávání členské schůze (§ 248 odst. 1 ObčZ) a vyhotovování zápisu z členské schůze (§ 254 odst. 1 ObčZ). Pokud není ve stanovách určen jiný orgán, patří do vnitřní kompetence statutárního orgánu také rozhodování o vyloučení člena ze spolku (§ 240 odst. 1 ObčZ).

Ve stanovách musí být uvedeno, o jaký statutární orgán se jedná - zda se jedná o orgán kolektivní (například výbor) nebo orgán tvořený pouze jednou

⁶¹ SVEJKOVSKÝ Jaroslav, DEVEROVÁ Lenka a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2013 s. 504

osobou (v tomto případě např. předseda)⁶². V případě, že by se jednalo o orgán kolektivní, je na stanovách, aby určily, jak bude vypadat jednatelské oprávnění statutárního orgánu směrem ke třetím osobám. Buď mohou všichni členové statutárního orgánu jednat samostatně, nebo je možné stanovit, že by za spolek muselo jednat více členů společně. Interní rozhodování u kolektivního statutárního orgánu bude probíhat ve sboru většinovým hlasováním. Výše zmíněné pojmenování orgánu kolektivního (výbor) a individuálního (předseda) není dogmatické, toto pojmenování záleží výhradně na spolku, tento název ale nesmí být klamavý.⁶³ Toto je možné za předpokladu, že speciální zákon neurčí něco jiného. Výjimkou jsou tak honební společnosti, jejichž statutárním orgánem může být pouze honební starosta.⁶⁴ Honební společnosti si tak nemohou ani zvolit, jestli chtějí mít statutární orgán kolektivní nebo individuální, vždy se musí jednat o orgán individuální s honebním starostou v čele.⁶⁵

Členy statutárního orgánu volí a odvolává podle ustanovení občanského zákoníku nejvyšší orgán spolku (§ 244 ObčZ), nicméně toto ustanovení je dispozitivní povahy a stanovy opět mohou určit, že statutární orgán je volen někým jiným. Pokud by ve stanovách nebylo ohledně volby statutárního orgánu nic určeno a zároveň by stanovy neupravovaly ani nejvyšší orgán spolku, volila by statutární orgán členská schůze, tj. všichni členové spolku. V případě, že spolek nechce, aby byl statutární orgán volen členskou schůzí, může libovolně určit kohokoli jiného. Není vyloučeno ani to, aby členy statutárního orgánu volily osoby, které nejsou členy spolku a spolkové činnosti se vůbec neúčastní. Pokud by byl statutární orgán zároveň orgánem nejvyšším, pak by buď musely stanovy určit, že statutární orgán odvolává / volí jiný orgán spolku, nebo by došlo k situaci, že členové statutárního, jako zároveň členové nejvyššího orgánu, odvolávají sami sebe.

⁶² Je to nutné z toho důvodu, že se počet členů zapisuje do veřejného rejstříku - § 25 odst. 1 písm. g VeřR

⁶³ DOBROZEMSKÝ Václav, STEJSKAL Jan, Nevýdělečné organizace v teorii, 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 408 s.

⁶⁴ Zákon 449/2001 Sb. o myslivosti

⁶⁵ KINDL, M., ERTL, Z., FORMANOVÁ, N., KINDL, T., ŠÍMA, A. Úskalí spolkového práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 395s.

Pokud statutární orgán spolku (zde platí pro spolek obecné ustanovení právnických osob § 172 odst. 1 písm. c) ObčZ) není schopný déle než dva roky se usnášet, je to důvod ke zrušení spolku soudem s likvidací.

Funkce člena statutárního orgánu není slučitelná s funkcí člena kontrolní nebo rozhodčí komise (§ 262 odst. 2 a § 266 odst. 2 ObčZ), zde se jedná o ustanovení kogentní povahy a v případě, že se spolek rozhodne ve stanovách tyto orgány zřídit, nemůže se od těchto ustanovení odchýlit. V případě volby členů kontrolní komise mohou ještě stanovy přistoupit k dalšímu omezením.

3.4 Nejvyšší orgán spolku

Nejvyšší orgán je další z povinných náležitostí, které musí spolek mít. Není stanoveno žádné omezení, co může a nemůže být nejvyšším orgánem spolku. Nejvyšší orgán tak může být orgánem kolektivním či individuálním, stejně tak název nejvyššího orgánu může být téměř jakýkoli (např. shromáždění, sraz apod.). Na rozdíl od statutárního orgánu, který musí být ve stanovách uveden vždy, nejvyšší orgán ve stanovách být uveden nemusí. Pokud není ve stanovách uvedeno, kdo je nejvyšší orgán spolku, je jím členská schůze.

V zásadě existují tři možnosti, kdo by mohl nejvyšším orgánem být:

- „nejvyšším orgánem spolku je jeho statutární orgán, pokud tak určí stanovy, anebo
- nejvyšším orgánem spolku je nějaký jiný jeho orgán, pokud tak určí stanovy, anebo
- nejvyšším orgánem spolku je členská schůze, pokud v tomto směru stanovy neurčí nic (případně pokud naopak určí, že nejvyšším orgánem je právě členská schůze).“⁶⁶

Jak již bylo uvedeno výše, zákon obligatorně stanovuje povinnost dvou spolkových orgánů, které se zapisují do veřejného rejstříku. Základní charakteristika nejvyššího orgánu spolku je obsažena v ustanovení § 247 ObčZ.

⁶⁶ KINDL, M., ERTL, Z., FORMANOVÁ, N., KINDL, T., ŠÍMA, A. Úskalí spolkového práva. Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 271s.

Nejvyšším orgánem spolku může být v podstatě cokoli, co určí stanovy. Není zákonem stanoveno, jestli se má jednat o orgán kolektivní nebo monokratický, zda musí být v nejvyšším orgánu pouze členové spolku nebo i třetí osoby mimo spolek. Již dříve bylo zmíněno, že není vyloučeno, aby nejvyšší orgán byl zároveň i orgánem statutárním. Zároveň ale nemusí být ve stanovách určeno nic, a v takovém případě by byla nejvyšším orgánem spolku členská schůze (§ 247 odst. 3 ObčZ).

3.5 Další dobrovolně zakládané orgány spolku

Mimo zákonem povinně určených orgánů může spolek založit i orgány další. Tyto orgány fakultativní povahy jsou zřizovány pro úpravu vnitřních poměrů spolku.

3.5.1 Kontrolní komise

Zřízení kontrolní komise (úprava v § 262 – § 264 ObčZ) je věcí stanov, jedná se o nepovinný orgán spolku. Minimální počet členů kontrolní komise je v zákoně stanovený na tři, ale stanovy mohou určit, že komise bude mít členů víc. Zřízením kontrolní komise dává spolek veřejnosti najevo, že uvnitř spolku jsou nastaveny určité kontrolní mechanismy. Ač se jedná o fakultativně zřízený orgán a první část ustanovení § 262 ObčZ má dispozitivní povahu, po zřízení tohoto orgánu jsou další části tohoto ustanovení již povahy kogentní. Vzhledem k tomu, že je kontrolní komise zřízena, aby dohlížela na výkon působnosti statutárního orgánu, je zakázáno, aby členové kontrolní komise byli voleni právě tímto orgánem. Pokud by k takovému jednání došlo, nepřihlíželo by se k němu. Stejně tak nemůže být člen statutárního orgánu členem kontrolní komise a není možné, aby v rámci efektivní a nestranné kontroly kontroloval statutární orgán sám sebe. Kontrolní komisi volí členská schůze, ale i zde mají stanovy možnost určit jiný orgán (mimo statutárního orgánu). Nezávislost kontrolního orgánu na orgánu statutárním má být zárukou nezávislosti kontrolního orgánu. Tato nezávislost může být v určitém případě poněkud rozporuplná. Jedná se o případ, kdy by statutární orgán byl i orgánem nejvyšším. Pak sice stejně nemůže volit členy kontrolního orgánu (k takovému jednání by se nepřihlíželo), ale jakožto nejvyšší orgán, má právo měnit stanovy a tudíž i zrušit kontrolní komisi. Stanovy mohou toto omezení dále rozšířit neslučitelností člena kontrolní komise i na členství v dalších

orgánech. Jelikož má kontrolní komise na starost kontrolu vnitřních poměrů ve spolku, bylo by v rámci její nezávislosti vhodné, aby stanovy omezily její členství ve všech ostatních orgánech spolku.

Pokud je kontrolní orgán zřízen, je spolek povinen zapsat údaje o jeho členech do veřejného rejstříku. Konkrétně se zapisuje: jeho název, neplyne-li to ze zákona, počet členů kontrolního orgánu, jméno a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, nebo sídlo osoby, která je členem kontrolního orgánu, a den vzniku a zániku její funkce; je-li členem kontrolního orgánu právnická osoba, také jméno a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu osoby, která ji při výkonu funkce zastupuje (§ 25 odst. 1 písm. k ObčZ).

Funkce členů kontrolní komise vzniká okamžikem jejich zvolení, jejich zápis do veřejného rejstříku má jen deklaratorní povahu (ale stanovy mohou určit jinak). Stejně, jak tomu bylo u předchozích orgánů spolku, i zde může spolek kontrolní komisi přejmenovat podle svého uvážení, nesmí se ale jedna o název klamavý. Obecné požadavky na člena voleného orgánu právnických osob je jeho plná svéprávnost, pokud stanovy neurčí nějaké další kvalifikační / specifické požadavky, mohou být členy kontrolní komise i osoby právnické a nečlenové spolku.⁶⁷

Kompetence kontrolního orgánu jsou vymezeny v § 263 ObčZ, konkrétně je v tomto ustanovení uvedeno, že kontrolní komise dohlíží, zda jsou záležitosti spolku řádně vedeny a vykonává-li spolek činnost v souladu s právními předpisy a se stanovami. Stanovy spolku mohou podle druhé části tohoto ustanovení na kontrolní komisi přenést další působnost. Pokud kontrolní komise zjistí nějaké nedostatky, informuje o nich statutární orgán, popř. další orgány pokud tak určí stanovy.

Kontrolní komise se zaměřuje na veškerou činnost spolku, nejen na jeho hospodaření. Kontrolní komise hodnotí, zda je činnost spolku v souladu se stanovami a právními předpisy. Stanovy mohou kompetence komise rozšířit nebo

⁶⁷⁶⁷⁶⁷ DOBROZEMSKÝ Václav, Kontrolní komise spolku - LIT239893CZ - poslední stav textu, Systém ASPI - stav k 26. 2. 2019 do částky 23/2019 Sb. a 6/2019 Sb.m.s. - RA1346

více konkretizovat. Kontrolní činnost mohou provádět všichni členové, ale vyloučeno není ani to, aby se některých kontrolních úkonů účastnili pouze někteří. Pro správný výkon kontroly musí mít kontrolní komise jasně stanovené kompetence, jejichž rámec je uveden v § 264 ObčZ. Kontrolní orgán může v rozsahu své působnosti nahlížet do dokladů spolku a požadovat od příslušných členů nebo zaměstnanců příslušnou kooperaci. Kontrolní komise tak může požadovat od těchto osob vysvětlení k jednotlivým kontrolovaným úkonům. Zákon tedy předpokládá určitou součinnost ostatních členů / jiných orgánů / zaměstnanců s pověřeným členem, který kontrolu provádí. Jelikož je v zákoně uvedeno pouze označení „pověřená osoba“, je konkrétnější specifikace záležitostí stanov, popř. jiných interních dokumentů.⁶⁸

3.5.2 Rozhodčí komise

Rozhodčí komise je dalším z fakultativních orgánů spolku, který zákon v ustanovení § 243 ObčZ přímo zmiňuje jako další možný orgán spolku. Úprava rozhodčí komise je od ustanovení § 265 ObčZ, kde se uvádí, že rozhodčí komise rozhoduje sporné náležitosti, patřící do spolkové samosprávy v rozsahu, jaký určí stanovy. V případě, že působnost rozhodčí komise nebude ve stanovách určena, jedná se o spory mezi členem a spolkem o placení členských příspěvků a přezkoumávání rozhodnutí o vyloučení člena ze spolku.

Stejně tak, jako tomu je u kontrolní komise, je i rozhodčí orgán nepovinným orgánem, ale v případě, že stanovy rozhodnou o jeho zřízení, vztahují se na něj kogentní ustanovení, od kterých se lze odchýlit pouze v případě, že se bude jednat o jejich zpřísnění.⁶⁹

Minimální počet členů rozhodčího orgánu je stanoven na tři (stanovy mohou určit i vyšší počet členů). Pro člena rozhodčí komise jsou v ustanovení § 266 ObčZ uvedeny kvalifikační požadavky, které musí členové splňovat. Členem rozhodčí komise tak musí být osoba bezúhonná, zletilá a plně svéprávná, která není členem statutárního orgánu a ani kontrolní komise. Vzhledem k tomu, že je

⁶⁸ DOBROZEMSKÝ Václav, Kontrolní komise spolku - LIT239893CZ - poslední stav textu, Systém ASPI - stav k 26. 2. 2019 do částky 23/2019 Sb. a 6/2019 Sb.m.s. - RA1346

⁶⁹ DOBROZEMSKÝ Václav, Rozhodčí komise spolku - LIT235783CZ - poslední stav textu . Systém ASPI - stav k 26. 2. 2019 do částky 23/2019 Sb. a 6/2019 Sb.m.s. - RA1346

rozhodčí komise založena na principu osobního členství, jsou vyloučeny z tohoto orgánu právnické osoby a členem se tak může stát pouze osoba fyzická. Požadavek na zletilost a plnou svéprávnost zde má kogentní povahu a není tedy možná jeho modifikace podle ustanovení § 152 odst. 3 ObčZ. Stejně tak není možné, aby se členem stala osoba, která nabyla plné svéprávnosti před dosažením zletilosti (např. uzavřením manželství). Stát se členem rozhodčí komise tedy lze až po dosažení 18 let. U podmínky bezúhonnosti je stanovena nevyvratitelná podmínka bezúhonnosti pro zvolené členy, pokud někdo jiný nenavrhne vyslovení neplatnosti (není tedy třeba předkládat výpis z evidence Rejstříku trestů). Pokud člen tohoto orgánu přestane být osobou bezúhonnou, je povinen tuto okolnost neprodleně oznámit spolku, že jeho členství v rozhodčí komisi z tohoto důvodu zaniká. Vyloučena z rozhodování je i osoba, která by se u konkrétního případu dostala do konfliktu zájmů. Pokud by se na rozhodování podílela, k tomuto hlasu by se nepřihlíželo.⁷⁰

Je-li rozhodčí komise zřízena, spolek zapíše údaje o ní do veřejného rejstříku. Podle ustanovení § 25 odst. 1 písm. c) VeřRej se uvádí její název, počet členů a jejich jména a adresa místa pobytu, popřípadě také bydliště, liší-li se od adresy místa pobytu, den vzniku a zániku jejich funkcí a adresa pro doručování podání v řízení před rozhodčí komisí podle zákona upravujícího řízení před rozhodčí komisí spolku.

Pravomoc volit / odvolávat členy rozhodčí komise má podle § 266 ObčZ členská schůze nebo shromáždění členů spolku. Shromáždění členů spolku je zde uvedeno pro případ, že by členská schůze nebyla orgánem nejvyšším.

Řízení před rozhodčí komisí upravuje zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů (konkrétně pak v ustanovení § 40e - § 40k). Řízení se zahajuje dnem, kdy je žaloba doručena na adresu uvedenou ve stanovách spolku. Strany mají v řízení rovné postavení a musí dostat příležitost uplatnit svá práva. Komise záležitost projedná pouze tehdy, je-li přítomna většina jejích členů (vždy musí být alespoň 3). Pokud počet členů klesne pod tuto úroveň, komise řízení zastaví. Tři je minimální počet členů, pod který

⁷⁰ SVEJKOVSKÝ Jaroslav, DEVEROVÁ Lenka a kol. Právnické osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2013 s. 504

nelze klesnout. V případě, že by byla rozhodčí komise pouze tříčlenná a jeden ze členů by například z důvodu konfliktu zájmů byl z rozhodování vyloučen, nemohla by o této věci komise vůbec rozhodovat. Proto je vhodnější zvolit členů více, aby se tato možnost eliminovala. Rozhodnutí rozhodčí komise má pro členy spolku podobné účinky jako soudní rozhodnutí (tím je posílena samospráva spolku), jsou exekucním titulem, tzn., že přímo na jejich základě může být dosaženo splnění povinností⁷¹.

3.5.3 Další orgány spolku

V ustanovení § 243 ObčZ se uvádí „a další orgány určené ve stanovách,“ spolek tak má možnost pro svou potřebu zřídit další orgány tak, aby tyto nově vzniklé orgány souvisely s činností spolku a jejím účelem. Ve stanovách by pak mělo být uvedeno minimálně to, jak takový orgán vzniká, kdo může být jeho členem, název nově vzniklého orgánu a pravomoci, které mu budou svěřeny.

⁷¹ DOBROZEMSKÝ Václav. Rozhodčí komise spolku - LIT235783CZ - poslední stav textu .
Systém ASPI - stav k 26.2.2019 do částky 23/2019 Sb. a 6/2019 Sb.m.s. - RA1346

4 Orgány spolku (rozhodování spolku)

Jak již bylo uvedeno v předchozí kapitole, obligatorně je ze zákona spolek povinen mít pouze dva orgány, statutární orgán a orgán nejvyšší. Mezi fakultativně zvolené orgány patří kontrolní a rozhodčí komise (popř. jiné, určí-li je stanovy spolku). Orgány spolku byly popsány v kapitole věnující se organizaci spolku, a proto se tato část zaměří převážně na rozhodování orgánů spolku.

4.1 Nejvyšší orgán spolku

Zákonem není obligatorně stanoveno, kdo by měl být nejvyšším orgánem spolku a co patří do jeho působnosti. Je na stanovách spolku, aby o tomto rozhodl. Do působnosti nejvyššího orgánu spolku by ale zpravidla mělo patřit rozhodování o zásadních otázkách ohledně fungování a dalšího směřování spolku. Občanský zákoník do působnosti nejvyššího orgánu řadí rozhodování o otázkách týkajících se hlavního zaměření činnosti spolku, rozhodování o změně stanov, schvalování výsledku hospodaření a další uvedené v ustanovení § 247 odst. 1 ObčZ.

Jak již bylo zmíněno v této práci vícekrát, spolkové právo dává spolkům ohledně jejich vnitřní organizace velkou volnost. Není však nutné, aby spolek vytvářel své vlastní nové organizační systémy. Pro případ, že nebude ve stanovách vnitřní organizace upravena, bude se spolek řídit podle zákona. Pak by byla organizace spolku upravena tradičním způsobem a nejvyšším orgánem by byla členská schůze. Pokud stanovy samy neurčí vlastní podmínky, řídí se nejvyšší orgán spolku ustanoveními, kterými zákon upravuje členskou schůzi. V další části textu bude uvedeno, jak nejvyšší orgán spolku upravuje zákon (tzn., jak zákon upravuje členskou schůzi). Pokud se bude jednat o ustanovení obligatorní, bude to v textu přímo zmíněno, jinak mohou stanovy určit jinak.

Nejvyšší orgán spolku, ať již je jím členská schůze nebo stanovami určený jiný orgán, musí statutární orgán svolat minimálně jedenkrát do roka. Stejně tak je povinností statutárního orgánu svolat nejvyšší orgán, pokud o to požádá alespoň jedna třetina členů spolku (§ 248 odst. 1 a 2 ObčZ).

Mezi kompetence nejvyššího orgánu může podle zákona patřit:

- určit hlavní činnost spolku

- rozhodovat o změně stanov
- přijímat nové členy
- volit ostatní orgány spolku – hlavně statutární orgán, popř. jiné, pokud jsou stanovami určeny
- rozhodnout o přeměně nebo o zrušení spolku s likvidací
- schvalovat výsledek hospodaření⁷²

Nejvyšší orgán spolku nemůže na sebe vzít pravomoci k rozhodování v otázkách, které jsou stanovami určeny jiným orgánům.⁷³

Zasedání nejvyššího orgánu se svolává vhodným způsobem ve lhůtě určené stanovami – jinak třicet dnů před jeho konáním (§ 249 odst. 1 ObčZ). Není tedy stanovená žádná forma, jak má být zasedání svoláno. Spolek sám zvolí nejefektivnější řešení, jak upozornit členy spolku na konání zasedání. Stejně tak lhůta, stanovená zákonem, je dispozitivní povahy a stanovy mohou určit lhůtu odlišnou. Měla by ale dávat účastníkům reálnou možnost, aby se mohli zasedání zúčastnit (§ 249 ObčZ). Stejným způsobem jako bylo svoláno, může ten, kdo ho svolal, zasedání i odvolat (§ 250 odst. 1 ObčZ).

Zákon stanovil dispozitivní úpravu i ohledně usnášeníschopnosti, v ustanoveních od § 252 odst. 1 ObčZ je uvedena účast minimálně nadpoloviční většiny. Dispozitivní povaha zde vyplývá z ustanovení § 247 odst. 3 ObčZ. Stanovy mohou určit jinou hranici nutnou pro usnášeníschopnost nejvyššího orgánu, jelikož minimální hranice určená není. Ve stanovách může být uvedeno, že nejvyšší orgán je usnášeníschopný za účasti jakéhokoli počtu členů.⁷⁴ Zákonem

⁷² DOBROZEMSKÝ Václav, STEJSKAL Jan, Nevýdělečné organizace v teorii, 2., aktualizované vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 406 s.

⁷³ Nález Ústavního soudu I. ÚS 3486/10

⁷⁴ Rozsudek NS33 Odo 967/2004 - zde se uvádí, že na výsledek hlasování nemá vliv, že se hlasování účastní osoby, jimž nenáleží hlasovací právo, rozhodný je pouze počet hlasů pro jednotlivé usnesení valné hromady. Důležitý je pouze počet platných hlasů osob oprávněných hlasovat

není stanovena povinnost, aby každý člen tohoto orgánu měl jeden hlas, stanovy mohou určit některým členům pouze hlas poradní.

(§ 252 odst. 2 ObčZ).

Ze zasedání nejvyššího orgánu se vyhotovuje do 30 dnů od jeho skončení zápis. Z něho musí být patrné, kdo ho svolal, jak a kdy se konal, kdo jej zahájil a jaká usnesení byla přijata a kdy byl zápis vyhotoven. Všichni členové spolku mají právo nahlížet do tohoto zápisu a to za podmínek, které jsou stanoveny ve stanovách (§ 254 ObčZ).

Zákon stanoví možnost, aby se členská schůze konala formou dílčích členských schůzí nebo formou shromáždění delegátů. Tyto formy se spíše uplatní pouze v případech, kdy je nejvyšším orgánem spolku právě členská schůze. Nelze předpokládat, že v případě určeného nejvyššího orgánu by se takové formy uplatňovaly. V zájmu hospodárnosti nebudou stanovy asi určovat takový počet členů nejvyššího orgánu, aby bylo nutné hlasovat prostřednictvím shromáždění delegátů (pokud se nebude jednat o členskou schůzi). Z tohoto důvodu by asi nebylo praktikováno zasedání ani formou dílčí členské schůze. Stejně tak lze předpokládat, že náhradní členská schůze bude připadat v úvahu pouze u spolků, které mají jako nejvyšší orgán členskou schůzi. Pokud si ve stanovách mohou spolky určit podmínky usnášeníschopnosti a zároveň je členem nejvyššího orgánu pouze vybraný okruh osob, nebude moc často důvod ke konání náhradní členské schůze.

Proti rozhodnutí orgánu spolku je možné podat do tří měsíců (subjektivní lhůta, objektivní je jeden rok) návrh na vyslovení neplatnosti. Tyto lhůty jsou prekluzivní, po její uplynutí tak právo na podání návrhu zaniká.⁷⁵ Výjimkou jsou unesení orgánu spolku, která by se přičila dobrým mravům, nebo měnila stanovy tak, že by odporovala kogentním ustanovením zákona (§ 245 ObčZ).

Pokud došlo k porušení zákona nebo stanov spolku a nemělo by to závažné právní následky, soud neplatnost usnesení nevysloví. Stejně tak soud rozhodne,

⁷⁵ Např. Usnesení NS sp. zn. 29 Cdo 2490/2010 nebo Usnesení sp. zn. 28 Cdo 1972/2010, kde se uvádí, že na běh lhůty nemá vliv ani absence poučení o možnosti poučení soudní ochrany člena sdružení

pokud by tímto rozhodnutím byly podstatně zasaženy práva třetích osob (§ 260 ObčZ). Člen spolku má v případě, že spolek porušil práva člena závažným způsobem právo na přiměřené zadostiučinění, neplatí, nebylo-li uplatněno v době stanovené pro podání návrhu na vyslovení neplatnosti rozhodnutí, nebo do tří měsíců ode dne právní moci rozhodnutí o zamítnutí návrhu, byl-li tento návrh zamítnut podle § 260 ObčZ (§ 262 ObčZ)

5 Členství ve spolku

Spolky jsou právníckými osobami zakládanými primárně za účelem naplňování společných zájmů svých členů. Členská základna je tedy jedním z hlavních předpokladů vzniku spolku a musí být minimálně být tříčlenná. Možnost osob vstupovat do spolku a účastnit se spolkové aktivity, stejně tak jako ze spolku vystupovat, je zaručena ústavním pořádkem České republiky.⁷⁶ Dobrovolnost členství je zakotvena v § 215 ObčZ, kde se uvádí, že nikdo nesmí být k účasti ve spolku nucen a nikomu nesmí být bráněno ze spolku vystoupit. Pokud by spolek nerespektoval toto ustanovení, týkající se dobrovolnosti členství, bylo by to důvodem k zrušení spolku podle § 268 odst. 1 písm. c) ObčZ.

Spolková právní úprava je založena na principu otevřenosti členství, ale tento princip je nicméně omezen již samotným účelem spolku. Další omezení může být uvedeno ve vnitřních předpisech spolku, kterými může spolek upravit postavení svých členů, tzn. i podmínky pro vznik (omezení například věkem) a zánik členství (např. uplynutím určité lhůty).

Členství ve spolku má být založeno na osobním vztahu člena spolku se spolkem samotným. Primární motivací nových nebo stávajících členů by měl být zájem aktivně se podílet na spolkové činnosti a prostřednictvím toho naplňovat své společné zájmy. Zásadní je u spolku tedy osobní vztah člena se spolkem samotným. Na rozdíl od obchodních korporací zde není členství spojené se žádnou majetkovou složkou. Vzhledem k tomu, že se jedná o osobní vztah konkrétního člena s konkrétním spolkem, nepřechází členství na jeho právního nástupce (§ 232 odst. 1 ObčZ). Jedná se o naprosto logické ustanovení, protože na rozdíl například od obchodních korporací, kde přechází nějaký majetkový podíl, by v tomto případě přecházel na právního nástupce společný zájem. Tento přechod / převod by naprosto postrádal smysl. V několika málo případech má

⁷⁶ Rozdíl oproti veřejnoprávním korporacím (profesní komory), kde není povinné členství v rozporu s právem svobodně se sdružovat – viz např. nález ÚS publikovaný pod č. 6/2009 Sb.

ovšem takový převod spolku smysl a proto občanský zákoník umožňuje, aby spolek ve stanovách možnost přechodu převodu členství povolil.⁷⁷

Členem spolku mohou být jak fyzické, tak i právnické osoby. Pokud je členem právnická osoba, vyjadřuje svou vůli prostřednictvím statutárního orgánu nebo jiného určeného zástupce (§ 232 odst. 2 ObčZ).

Zákonem není upraveno, jak se mají jednotliví členové podílet na naplňování spolkového účelu, ale protože primární motivací vstupu do spolku je společný zájem, lze předpokládat aktivní účast všech členů. Jak se který člen bude spolkových aktivit účastnit, je věcí stanov a ty mohou určit, kdo bude jakým způsobem k naplňování cílů spolku přispívat. Je tedy možné, aby se spolkovou činností zabývala pouze část členů a ostatní byli pouze pasivními členy.

5.1 Vznik členství

Člen spolku je vázán stanovami od okamžiku, kdy se stane jeho členem, proto je důležité rozlišit, kdy členství ve spolku vzniklo. Členství může vzniknout buď originálním, nebo derivativním způsobem. Derivativní způsob je u spolku možný pouze v případě, že to umožní stanovy (jedná se o přechod na právního nástupce). V případě spolku se tedy bude jednat převážně o originární vznik členství.

První způsob, jak se stát členem spolku, je při vzniku spolku samotného. Členy spolku se stávají zakladatelé, kteří se shodli na obsahu stanov a to dnem, kdy byl spolek zapsán do veřejného rejstříku. Stejně tak se členy spolku stávají i osoby, které se zapsaly do listiny přítomných na ustavující schůzi spolku. Dalším možným způsobem je přijetí člena do již existujícího spolku rozhodnutím orgánu, který k tomu má podle stanov pravomoci. Je věcí stanov, který orgán a jak bude o přijetí rozhodovat. Zároveň je i na stanovách spolku, jaké podmínky musí členové spolku splňovat (kvalifikační, dosažení určitého věku aj.) Druhá část ustanovení § 233 odst. 1 ObčZ zmiňuje, že členství může vzniknout i jiným způsobem určeným stanovami. Poněkud problematická formulace druhé části tohoto

⁷⁷ Jak uvádí Eliáš Karel, a kol. v knize Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku, zájem na převod / přechod členství mohou mít např. golfové kluby, z důvodu vysokých vstupních poplatků.

ustanovení mohla mít za následek, že se osoba mohla stát členem spolku i bez svého souhlasu.⁷⁸ Jednalo se o tzv. materiální členství, kdy se člen spolku, který byl zároveň členem jiného spolku, stával automaticky i jeho členem (bylo možné asi převážně u sportovních klubů – člen šachového klubu byl zároveň i členem šachového svazu).

Členství v hlavním spolku vzniká také z ustanovení zákona (§ 234 ObčZ), podle kterého vzniká členství ve spolku hlavním automaticky se vznikem členství v pobočném spolku. V tomto konkrétním případě se jedná o vyvratitelnou domněnku a toto pravidlo platí až do okamžiku, kdy se objektivně prokáže opak. Objektivními důvody jsou zde například rozdílné požadavky na znalosti a dovednosti u spolku pobočného, které by však nebyly akceptovatelné u spolku hlavního.⁷⁹ Tento předpoklad ale naopak neplatí a člen spolku hlavního se automaticky členem pobočného spolku nestává.

V případě fúze nabývají všichni členové zanikajícího spolku členství v nástupnickém spolku (§ 286 ObčZ). Zde je potřebné rozlišit, zda se bude jednat o fúzi splnutím, kdy všechny fúzované spolky zanikají (všichni členové těchto spolků ztrácí v okamžiku provedení členství ve svých spolcích) a je vytvořen nový nástupnický spolek, ve kterém všichni předchozí členové fúzovaných spolků nabývají členství. Druhou možností je fúze sloučením, v tomto případě současným členům nástupnického spolku členství zůstává, členové ostatních fúzujících spolků své členství ke svým spolkům ztrácí a zároveň ve stejný moment získávají členství ve spolku nástupnickém. Jedná se o kogentní ustanovení a úpravy fúze nelze smlouvou upravit, ale člen, který by s přeměnou nesouhlasil, může ze spolku vystoupit. V případě fúze spolků není podle zákonné úpravy jasné, zda se jedná o přechod členství a členství by tak vzniklo derivativní způsobem⁸⁰ nebo o originární vznik členství. Autor této práce se přiklání ke druhé

⁷⁸ Rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 3074/2012, jednalo se o členství v ČMFS na základě příslušnosti k členskému klubu. NS v rozsudku uvádí že, „není přesvědčen o této konstrukci "materiálního členství" vznikajícího, aniž by dotyčná fyzická osoba projevila výslovně vůli členem svazu, resp. asociace být.“:

⁷⁹ SVEJKOVSKÝ Jaroslav, DEVEROVÁ Lenka a kol. Právníkové osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2013 s. 504

⁸⁰ Jak například uvádí KINDL, Milan, ERTL, Zdeněk, FORMANOVÁ, Nikola., KINDL, Tomáš, ŠÍMA, Alexander v knize Úskalí spolkového práva. s. 212

variantě a myslí si, že se jedná o originární vznik členství. Členství v nástupnickém spolku je sice z nějaké části odvozeno od spolku zanikajícího, ale zanikajících spolků je zde více a výsledná podoba nástupnického spolku je kombinací spolků fúzovaných (v případě fúze splynutím); jedná se tedy o nový spolek, ve kterém jde o originární vznik členství. V případě fúze sloučením jde vlastně o přijetí nových členů rozhodnutím nejvyššího orgánu spolku (popř. jiného, určí-li stanovy něco jiného). V případě rozdělení nabývají členové zanikajícího spolku členství ve všech nově vznikajících. Jedná se o usnesení fakultativní povahy a smlouva může členy do nově vzniklých spolků rozdělit – například podle druhu členství.

5.2 Druhy členství

Členství ve spolku nemusí být jednotné, spolek ve svých stanovách může členství rozdělit do jednotlivých druhů (§ 220 odst. 1 ObčZ). Jako vhodné se jeví rozdělit členství na členství fyzických a právnických osob, dále je možné další členění například na členství řádné, mimořádné a členství čestné. U každého druhu členství musí stanovy určit, která práva a povinnosti se k jednotlivým druhům vztahují. Je vhodné mít ve stanovách zároveň určeno, jakým způsobem lze tato práva a povinnosti měnit. V případě, že by nic takového ve stanovách ujednáno nebylo, byla by změna nutná jen se souhlasem těch členů, kterých by se změny týkaly (§ 220 odst. 2 ObčZ). V praxi by to potom znamenalo, že by si dotčení členové museli sami odsouhlasit zvýšení svých povinností nebo snížení svých práv. Nejspíše jako obrana proti bojkotu ze strany dotčených členů, u kterých se mají poměry měnit, je v druhé větě tohoto ustanovení uvedeno, že v případě spravedlivého důvodu lze ke změně přistoupit i bez souhlasu dotčených členů. Je zcela pochopitelné, že zákonodárce chtěl dát spolku nějakou možnost, jak v odůvodněných případech dosáhnout změn u práv a povinností určitých členů i bez jejich souhlasu. Když by spolek k takovému kroku přistoupil a hájil změnu práv a povinností právě spravedlivým důvodem, logicky budou dotčení členové proti změnám svých práv a povinností a budou tak vznikat spory. Samotné určení spravedlivého důvodu je velmi abstraktní a každý si pod tímto pojmem může představit něco úplně jiného. Jak je uvedeno v komentáři k občanskému

zákoníku,⁸¹ v rámci minimalizace výkladových sporů by bylo vhodné tuto výjimku vykládat extrémně restriktivně. Jako spravedlivý důvod se zde uvádějí ekonomické důvody - vyšší počet hlasů pro nového člena jako kompenzace za velký finanční příspěvek.

Členství ve spolku je založeno na dobrovolném principu jeho členů. Stejně tak můžou i stanovy spolku určit podmínky členství a orgán, který rozhoduje o přijetí členů. I zde ale existují výjimky, kdy se musí určité osoby při přijímání nových členů upřednostnit před osobami jinými. Jedná se například o myslivecké spolky, u kterých je tento princip modifikován ustanovením § 32 odst. 6 zákona č. 449/2001 Sb. o myslivosti, kde se uvádí: „pokud je honitba pronajata mysliveckému sdružení, je toto myslivecké sdružení povinno upřednostnit přihlášky členství podané vlastníky, popřípadě nájemci honebních pozemků této honitby.“⁸²

5.3 Seznamy členů

Poněkud překvapivě není spolkům stanovena povinnost vést seznam svých členů (§ 234 ObčZ), tato možnost je zde uvedena pouze fakultativně a je tedy na uvážení spolku, zda bude nebo nebude své členy evidovat. Ačkoli je vedení seznamu členů dobrovolné, lze si absenci seznamu členů představit pouze u velmi malých spolků, které mají pouze jednotky členů a mají tak o nich dostatečný přehled. U větších spolků si nedovedu představit, že by seznam svých členů nebyl veden. Už jenom kvůli správě členských příspěvků (pokud jsou stanoveny) je jeho zavedení nutné. Pokud už spolek ve stanovách povinnost vést seznam členů zmíní, pak musí určit, jakým způsobem se bude provádět zápis / výmaz členů spolku ze seznamu. Tyto seznamy členů jsou určeny primárně pouze pro potřeby členů a orgánů spolku a je tady na jejich uvážení, v jaké podobě budou seznamy vést, není tedy vyloučena ani papírová evidence členů. V případě, že je seznam členů veden, má každý ze členů (ať už současných nebo bývalých) možnost vyžádat si výpis ze seznamu členů, kde budou obsaženy údaje o jeho osobě. Členů (i bývalým) musí být výpis ze seznamu vždy vydán. Právo na výpis mají za

⁸¹ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA Josef, Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část).

⁸² viz rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 2123/2013

předpokladu, že prokáží právní zájem, také manžel, dítě nebo rodič (popř. osoba blízká nebo dědic, není-li nikdo z dříve uvedených) (234 § odst. 2 ObčZ). Pokud s tím všichni členové souhlasí, může být seznam členů zveřejněn; při neúplném seznamu z něho musí být zřejmé, že se jedná o neúplný seznam. Forma souhlasu není zákonem upravena, je v kompetencích spolku rozhodnout, jakým způsobem bude souhlas vyžadován. Souhlas s uveřejněním může být např. i součástí členské přihlášky. V případě sporu je ale na spolku, aby tento souhlas prokázal.⁸³ „Souhlas s uveřejněním (...) musí být vždy předchozí; následný souhlas by tu neměl již žádného smyslu (i když in concreto by mohl být považován za vzdání se práva na náhradu majetkové a nemajetkové újmy ve smyslu § 2898 in fine)“⁸⁴

Vzhledem k tomu, že jsou v seznamu uvedeny osobní údaje členů (příjmení, trvalé bydliště, datum narození aj.), musí spolek postupovat v souladu se zákonem č. 101/200 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů (dále je OchOsÚd). Aby mohl spolek tato data zpracovávat, je k tomu potřeba souhlasu dotčených subjektů – členů (§ 5 odst. 2 OchOsÚd). V tomto případě je ale podle mého mínění souhlas udělen automaticky přijetím stanov, ve kterých je uvedeno, že spolek bude vést seznam svých členů. Přijetím těchto stanov jsou členové seznámeni s tím, že spolek bude jejich osobní údaje zpracovávat a jelikož jsou stanovy závazné pro všechny členy, žádného dalšího individuálního souhlasu již není třeba.⁸⁵

5.4 Zánik členství

Právní úprava zániku členství ve spolku je obsažena v § 237 ObčZ, kdy členství ve spolku zaniká vystoupením nebo vyloučením. Další možné způsoby mohou být uvedeny ve stanovách nebo v zákoně. Dalším z možných způsobů je vyloučení člena pro nezaplacení členských příspěvků.

⁸³ SVEJKOVSKÝ Jaroslav, DEVEROVÁ Lenka a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2013 s. 504

⁸⁴ ŠVESTKA Jirí, DVOŘÁK Jan, FIALA Josef aj. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část) Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s.

⁸⁵ Opačný názor např. v: SVEJKOVSKÝ Jaroslav, DEVEROVÁ Lenka a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. s. 220

5.4.1 Vystoupení člena

Vystoupení je dobrovolný akt zániku členství ze strany člena spolku a odráží se v něm zásada, že nikdo nemůže být ve spolku držen proti své vůli. Vystoupení člena není v občanském zákoníku vůbec upraveno. Spolek sice nemůže nikomu zakázat vystoupení ze spolku (bylo by proti čl. 20 odst. XY LZPS), ale spolek může ve stanovách upravit postup, který vede k vystoupení člena. Vhodná je například písemná forma sdělení o vystoupení, dále je možné ve stanovách zmínit lhůty, jejichž uplynutím vystupující člen přestává být členem spolku. Až splněním těchto podmínek je pak možné, aby právní jednání vyvolalo očekávané právní následky a mělo závazný charakter.⁸⁶ Podmínky pro vystoupení musí být stanoveny tak, aby byly splnitelné, stejně tak výpovědní lhůta by neměla být zbytečně dlouhá. Pokud nějaké takové podmínky spolek zavedl, zřejmě by se jednalo o jednání, které se přičí dobrým mravům (§ 245 ObčZ a § 580 odst. 2 ObčZ). Vystoupivší člen nemá nárok na vrácení členských příspěvků, které za dobu svého působení ve spolku uhradil; zde by se jednalo o povinnost vůči spolku a s jejich platbou při vstupu do spolku souhlasil. Má ale právo na vrácení dalšího majetku, který vnesl do spolku nad rámec členských příspěvků a který spolek při své činnosti užíval.

5.4.2 Vystoupení člena při nesplnění majetkových povinností

Jednou ze základních povinností člena vůči spolku může být placení členských příspěvků. Vyloučit člena pak lze, pokud i přes upozornění spolku v přiměřené lhůtě nezaplatí členské příspěvky, ačkoli k tomu byl spolkem vyzván (§ 238 ObčZ). Spolek má povinnost stanovit dodatečnou lhůtu (tato povinnost je kogentní povahy), stanovami tedy nelze tuto lhůtu zrušit.

Tento způsob zániku členství je typicky možný pouze u spolků. U ostatních soukromoprávních korporací možný není, protože by byl v rozporu s majetkovou účastí člena v korporaci. Pokud z tohoto důvodu členství zanikne,

⁸⁶ Zde např. rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 1919/2009 – zde je v rozsudku uvedeno, že každý má právo na svobodné vystoupení ze spolku, ale tento úkon musí být srozumitelný a jasný, zdůrazňuje se zde, že: „posuzování náležitostí takového právního úkonu bude odlišné za situace, kdy členem sdružení je fyzická osoba, a za situace, kdy členem sdružení je osoba právnická. V případě právnické osoby, která bude chtít ze sdružení vystoupit, musí být kritéria pro posuzování takového projevu vůle jistě striktnější...“

zaniká zároveň povinnost vyloučeného člena hradit dlužné členské příspěvky, ty jsou totiž vázány pouze na existenci členství ve spolku.⁸⁷ Dochází tedy zde k celkem paradoxní situaci, že pokud bude člen z tohoto důvodu vyloučen, spolek ztrácí schopnost dosáhnout dlužných prostředků, zatímco dokud je dlužník členem, může od něj spolek dlužnou částku vymáhat. Vyloučením člena se tak spolek vzdává nároku na splacení dluhu. Z tohoto důvodu se jeví jako vhodnější varianta tuto možnost ve stanovách vyloučit. A stanovami pak například určit, že člen, který je při placení členských příspěvků ve skluzu, se do splacení členských příspěvků nesmí účastnit spolkových aktivit.

5.4.3 Vyloučení člena

Zákonná úprava vyloučení člena je uvedena v § 239 ObčZ. Jedná se opět jako u většiny ustanovení o dispozitivní úpravu, stanovy tak mohou podmínky pro vyloučení člena upravit jiným způsobem. Člena lze vyloučit v případě, že závažným způsobem porušil povinnosti vyplývající z členství a ani přes výzvu nezjedná v přiměřené lhůtě náhradu⁸⁸. Výzvu k nápravě není nutné poskytovat, pokud byla spolku způsobena zvláště závažná škoda nebo pokud již nelze odčinit porušenou povinnost.

Vyloučení je jednostranným projevem vůle spolku směřující proti konkrétnímu členovi jako sankce za porušení jeho povinností vůči spolku. Na rozdíl od vystoupení se jedná o nedobrovolný zánik členství. Aby mohl být některý ze členů vyloučený, musí k tomu existovat legitimní důvody, které musí být dostatečně jasně a zřetelně uvedeny ve stanovách. Člena nelze vyloučit bez udání důvodu a tento důvod musí být zároveň vylučovanému členovi sdělen.⁸⁹ Vzhledem k tomu, že není možné vyloučit člena bez udání důvodu, je překvapivá úvodní věta ustanovení § 239 ObčZ, kde je uvedeno „pokud nestanoví stanovy něco jiného.“ Ve stanovách mohou být uvedeny důvody, vedoucí k vyloučení

⁸⁷ ŠVESTKA Jirí, DVORÁK Jan, FIALA Josef aj. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část) Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s.

⁸⁸ Musí se jednat o hrubé porušení – důležitá je zde intenzita porušení povinností viz např. rozsudek NS 28 Cdo 1785/2008

⁸⁹ viz např. rozsudek NS Cdo 2976/2010 (R 30/2012) – zde NS rozhodl, že bez udání důvodu není možné člena vyloučit i pokud by taková možnost byla zmíněna ve stanovách spolku.

člena ze spolku (počet není nikterak omezen), ale pokud by zde bylo uvedeno, že je možné člena vyloučit bez udání důvodu, jednalo by se i o neplatné ujednání, které by bylo v rozporu s dobrými mravy (§ 580 odst. 1 ObčZ). Proto mi přijde první věta tohoto ustanovení vcelku nadbytečná.

Obligatorně je v zákoně uvedena povinnost určit lhůtu, ve které má člen porušující práva a povinnosti možnost své jednání napravit. Lhůta je součástí výzvy, stejně tak jako uvedení důvodu vyloučení. Tento důvod musí být dostatečně specifikován, nestačí tedy pouze uvést „pro porušení svých členských povinností můžete být vyloučen.“ Musí se jednat o dostatečně konkrétní zdůvodnění podané výpovědi. Lhůta není stanovena konkrétně, ale je zde uvedena abstraktně a mělo by se jednat o přiměřenou lhůtu. Ta by měla trvat minimálně tak dlouho, aby mohl ten, jehož se výzva týká, na výzvu reagovat a mohl sjednat nápravu. Jak bylo uvedeno výše, existují dvě výjimky kogentní povahy, kdy nemá spolek povinnost poskytnout ve výzvě lhůtu. Je to v případech, kdy nejde porušení povinnosti již napravit a pokud by byla spolku způsobena zvlášť závažná újma. Pojem závažná újma není již v zákoně blíže specifikován, ale pravděpodobně se asi bude většinou jednat o finanční škodu, kterou by spolku mohly vzniknout existenční potíže. Rozhodnutí o vyloučení musí být dotyčnému členovi doručeno, z čehož jednoznačně vyplývá, že rozhodnutí musí mít písemnou formu. Samotná forma doručení již není zákonem upravena a spolek sám si tak může zvolit pro sebe nejvhodnější formu.

Ustanovení § 240 odst. 1 ObčZ týkající se orgánu, který bude o vyloučení rozhodovat, je dispozitivní povahy a stanovy spolku mohou určit i jiný orgán, než zde uvedený. Pokud ale stanovy tuto záležitost upravovat nebudou, má příslušné kompetence orgán statutární. Stejně tak i druhý odstavec tohoto ustanovení je dispozitivní povahy a uvádí se v něm, že návrh na vyloučení člena může podat kterýkoli jiný člen. Tato možnost může být stanovami omezena pouze na určitou skupinu členů, což se v některých případech může jevit jako ne zcela vhodné. Pokud by návrh na vyloučení mohl podat pouze orgán, který zároveň o tomto vyloučení rozhoduje, nemuselo by se řízení v prvním stupni vůbec konat. Aby se předešlo nepodloženým návrhům na vyloučení, je obligatorně stanoveno, že každý takový návrh musí mít jednoznačně a zřetelně uvedeny konkrétní důvody, které by vedly k podání návrhu na vyloučení. Dotčený člen musí dostat příležitost

se s těmito důvody seznámit, může požadovat jejich vysvětlení a má právo předkládat vše, co svědčí v jeho prospěch.

Samotným podáním návrhu na vyloučení se ještě člen nestává vyloučeným, v ustanovení § 241 odst. 1 ObčZ se vylučovanému členovi dává možnost podat v písemné formě návrh na přezkum rozhodnutí o jeho vyloučení. Zákonem stanovená lhůta je zde 15 dní. Nestanoví-li stanovy jinak, rozhodovala by o tomto přezkumu rozhodčí komise. Tento přezkum se primárně zabývá tím, zda nebylo vyloučení v rozporu se stanovami spolku nebo se zákonem. Pokud to uzná příslušný orgán za vhodné, lze ale zrušit vyloučení i v jiných odůvodněných případech. Přezkoumání rozhodnutí je podle výše zmíněného ustanovení v kompetenci rozhodčí komise, nikde ale není stanoveno, že o vyloučení nemůže rozhodčí komise rozhodovat již v prvním stupni. Pokud by tedy stanovy určily, že o vyloučení rozhoduje rozhodčí komise a zároveň by nebyl stanovami určen jiný orgán kompetentní k přezkoumání vyloučení, vyloučený člen by o tuto možnost přišel. Rozhodčí komise je fakultativní orgán spolku, je tedy zřizován dobrovolně. Pokud by tedy nebyl zřízen a stanovy neurčily jiný orgán, došlo by ke stejné situaci jako u předešlého případu a vylučovaný člen by opět neměl nárok na přezkoumání. I přesto, že by se jednalo o zásah do spolkové autonomie, považoval bych za vhodnější, pokud by toto ustanovení bylo kogentní povahy a o rozhodování o vyloučení člena a následný přezkum tohoto vyloučení byly pevně určeny orgány, které o tom budou rozhodovat. Každý člen by pak měl jistotu práva na přezkoumání svého vyloučení. Aby bylo takové právo zajištěno, musely by o těchto věcech rozhodovat statutární orgán a členská schůze (nejvyšší orgán spolku ne, protože jak bylo uvedeno v dřívější části, statutární orgán může být zároveň orgánem nejvyšším).

V zásadě tedy existuje v zákoně několik možných řešení, jak může interní rozhodování o vyloučení probíhat:

- „vyloučení bude rozhodovat statutární nebo výkonný orgán (případně jiný orgán), k přezkumu bude povolána členská schůze nebo rozhodčí komise,⁹⁰
- o vyloučení bude rozhodovat členská schůze, k přezkumu bude povolána rozhodčí komise,
- o vyloučení bude rozhodovat členská schůze, rozhodčí komise není zřízena,
- o vyloučení bude v prvním stupni rozhodovat rozhodčí komise,
- o vyloučení bude rozhodovat statutární nebo výkonný orgán, spolek nemá zřízenou rozhodčí komisi a stanovy neurčily jiný orgán oprávněný k přezkumu.⁹¹

U třech posledních řešení se jedná o výše zmíněné důvody, kdy vyloučený člen ztrácí možnost interního přezkumu.

5.4.4 Návrh soudu

Pokud člen s vyloučením ze spolku nesouhlasí, má možnost do tří měsíců od doručení konečného rozhodnutí spolku o svém vyloučení navrhnout soudu, aby rozhodl o jeho neplatnosti. Subjektivní lhůta je zde tři měsíce, objektivní je jeden rok a po uplynutí této doby již toto právo zaniká (§ 242 ObčZ). Místně příslušný je okresní soud v místě sídla spolku a aktivní legitimaci má pouze vyloučený člen. Návrhem se může domáhat neplatnosti důvodů, kvůli kterým byl ze spolku vyloučen nebo neplatnosti rozhodnutí pro vady v řízení o vyloučení. Jak bylo uvedeno výše, není garantováno, že se člen spolku bude moci odvolat proti svému vyloučení k jinému orgánu spolku. Z toho vyplývají rozdíly při aplikaci tohoto rozhodnutí a mohou pak nastat následující situace:

⁹⁰ Řízení před rozhodčí komisí spolku se bude řídit právní úpravou obsaženou v § 40e–40k zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

⁹¹ DOBROZEMSKÝ Václav Zánik členství ve spolku - LIT253089CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 17. 3. 2019 do částky 32/2019 Sb. a 8/2019 Sb.m.s. - RA1357

- proti rozhodnutí stanoveného orgánu o vyloučení není žádná možnost odvolání k jinému orgánu spolku – pak soud rozhoduje o neplatnosti právě toho orgánu, který vydal rozhodnutí o vyloučení,
- proti vyloučení je možné se odvolat k jinému orgánu (členské schůzi, kontrolnímu orgánu) – v tomto případě je nutné návrh na vyslovení neplatnosti vést proti rozhodnutí obou dvou orgánů. Aby se člen mohl domáhat rozhodnutí soudu, je nejprve nutné podat odvolání k příslušnému orgánu spolku. Člen musí nejprve využít interní způsoby odvolání se proti vyloučení, než se obrátí na soud,
- o vyloučení rozhoduje zvolený orgán spolku s možností odvolání se k rozhodčí komisi spolku – v takovém případě by se postupovalo podle zákona č. 216/1994 Sb. O rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů.⁹²

Řízení o neplatnosti vyloučení člena ze spolku je řízením sporným, řídící se občanským soudním řádem a jako takové musí tedy obsahovat požadované náležitosti stanovené v ustanovení § 49 odst. 2 (ustanovení týkající se doručování písemností) a § 79 (ustanovení týkající se zahájení řízení) zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, v platném znění.

⁹² SVEJKOVSKÝ Jaroslav, DEVEROVÁ Lenka a kol. Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář. 1. Vydání. Praha : C. H. Beck, 2013 s. 504

6 Hospodaření spolku (majetková odpovědnost spolku a jeho členů)

Hospodaření spolku se stejně jako u ostatních právnických osob musí řídit především platnými právními předpisy, dále to ještě mohou u spolku být stanovy a vlastní zásady hospodaření. Oproti ostatním právnickým osobám se vztahují na spolky různá specifika z toho důvodu, že jejich hlavním cílem není dosahování zisku. V rámci své hlavní činnosti tak nemůže spolek podnikat. To ovšem neznamená, že by spolek v rámci své hlavní činnosti nemohl vyvíjet příležitostnou výdělečnou činnost. Jak vyplývá z § 420 ObčZ, nesmí se jednat o samostatně vykonávanou soustavnou činnost za účelem dosažení zisku (takovouto činnost lze vyvíjet pouze v rámci své vedlejší činnosti). Výkladové stanovisko č. 8 k výdělečné činnosti spolku v rámci hlavní činnosti uvádí, že je třeba současně splnit následující dvě podmínky:

- *„tato výdělečná činnost je prostředkem dosahování statutárního účelu spolku, ke kterému byl založen,*
- *tato výdělečná činnost nedosahuje takové úrovně, aby ji bylo možné považovat za činnost „srovnatelnou s podnikáním“, tedy za soustavnou činnost provozovanou za účelem dosažení zisku.“⁹³*

Základním předpokladem je, že se musí jednat o činnost, která není opakovaná pravidelná (může se jednat například o pořádání plesu spolkem hasičů, který je pořádán jednou ročně) potom i tato výdělečná aktivita (i v případě, že skončí v zisku) může být součástí hlavní činnosti spolku.

Vedle své hlavní činnosti může spolek při splnění zákonem stanovených podmínek provozovat ještě činnost vedlejší, která může být i podnikáním, nebo jinou výdělečnou činnost, ale pouze za předpokladu, bude-li její účel podporovat hlavní činnost nebo hospodárné využívání spolkového majetku (§ 217 odst. 2 ObčZ). Jinou výdělečnou činností se zde rozumí například pronájem spolkového

⁹³ Výkladové stanovisko č. 8 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní legislativy při Ministerstvu spravedlnosti ze dne 7. 6. 2013 - k výdělečné činnosti spolku

majetku. V komentáři k občanskému zákoníku⁹⁴ je uvedeno, že rozdíl mezi činností hlavní a vedlejší je v ziskovosti. Vedlejší hospodářská činnost spolku má být vždy výtěžná, u činnosti hlavní by se naopak mělo jednat vždy o činnost nevýtěžnou, kdy zisk je chápán jako zákonem tolerovaný exces. U vedlejší činnosti spolku nelze než souhlasit, dá se předpokládat, že generování zisku bylo hlavním motivem pro vznik vedlejší činnosti spolku. Pokud by z této činnosti nevznikal zisk, přestal by existovat důvod její existence (jakožto finanční podpory hlavní činnosti spolku). Naopak u hlavní činnosti nezastávám názor, že by se mělo jednat o čistě nevýtěžnou činnost. Spíše si myslím, že valná většina spolků, pořádajících nějakou jednorázovou akci (plesy, bály), kalkulují se ziskem. V kontextu celého hospodaření ale souhlasím s tím, že spolek by měl být nevýtěžným subjektem a zisky plynoucí z výtěžných aktivit hlavní a vedlejší činnosti by měly sloužit pouze k pokrytí rozpočtu. Vedlejší činnost musí být vymezena ve stanovách spolku dostatečně jednoznačně, aby mohl být dostatečně posouzen její soulad se zákonem. Pokud by takové jasné určení ve stanovách chybělo, vedlo by to podle § 90 odst. 1 zákona č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob k tomu, že stanovy nejsou dostatečným podkladem pro zápis této vedlejší hospodářské činnosti do veřejného rejstříku.⁹⁵

Pravomoci při rozhodování ohledně hospodaření spolku má jeho nejvyšší orgán. Mezi jeho kompetence patří například určení zásad hospodaření, schvalování rozpočtu, určení způsobu využití finančních prostředků, schvalování prodeje nemovitého majetku ve vlastnictví spolku, rozhodování o odměňování členů volených orgánů aj. Za správu majetku a za jeho účelové využívání je pak zodpovědný statutární orgán, který má na starosti plnění úkolů stanovených nejvyšším orgánem spolku, jemuž zároveň odpovídá. Statutární orgán předkládá nejvyššímu orgánu informace o nakládání s finančními prostředky spolku, podává návrh rozpočtu, má na starosti řádné placení členských příspěvků a popř. další

⁹⁴ ŠVESTKA Jiří, DVORÁK Jan, FIALA Josef aj. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část) Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s.

⁹⁵ viz např. usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 8Cmo 396/2015

povinnosti.⁹⁶ Pokud se jedná o spolek s více členy, je možné, aby byla ve spolku založena i funkce hospodáře (odpovídá za správu majetku), oblastního funkcionáře a úsekového důvěrníka. Spolkové hospodaření je plánované v ročních rozpočtech, které mají odrážet účelové využívání finančních prostředků, jež má spolek k dispozici.⁹⁷

6.1.1 Fundraising

V souvislosti se zajištěním prostředků pro činnost neziskových organizací se používá termín *fundraising*. Tento pojem lze vysvětlit jako: „*systematické získávání finančních i nefinančních zdrojů, které nezisková organizace potřebuje k realizaci svého poslání prostřednictvím jednotlivých projektů.*“⁹⁸ Je to tedy plánovaná aktivita organizace, jejímž cílem je naplnit ekonomicko-finanční strategii. Fundraising není čistě zaměřený pouze na získávání finančních prostředků, může se jednat i o podporu formou darování služeb nebo výrobků. Jde tedy vlastně o vícezdrojové financování neziskové organizace. Jednotlivými zdroji mohou být prostředky získané z veřejných institucí, od veřejnosti, prostředky získané formou benefičních akcí aj.⁹⁹

6.2 Zdroje finančních prostředků

Jde o příjmovou část rozpočtu spolku. Jedná se o zdroje, které financují spolkovou činnost, umožňují tedy dosahování spolkového účelu. Záleží na stanovách a na možnostech spolku, které tyto možnosti bude při svém financování využívat. Jedná se o:

- Členské příspěvky
- Příjmy z kapitálového majetku

⁹⁶ Více v PLESNÍKOVÁ Jindřiška, KRBEČKOVÁ Marie. Hospodaření odborových organizací a spolků, 3. aktualizovaný metodický výklad pro praxi k právnímu k 1. 3. 2018. Praha: Soudy, 2018, s. 211

⁹⁷ Tamtéž

⁹⁸ BOUKAL Petr a kolektiv. Fundraising pro neziskové organizace. Grada Publishing, a.s., Praha 2013. s. 34

⁹⁹ více např. ve: ŠEDIVÝ Marek, MEDLÍKOVÁ Lenka. Úspěšná nezisková organizace 3., aktualizované vydání. Grada Publishing, a.s., Praha 2017. S. 71.

- Příjmy z reklamy
- Příjmy z pronájmu
- Příjmy z podnikatelských aktivit
- Dary
- Ostatní příjmy¹⁰⁰

Mimo členských příspěvků patří ostatní formy získávání finančních prostředků k vedlejší činnosti, kterou může spolek stanovami založit. Jejím účelem je tedy podpora hlavní činnosti spolku. Zisk generovaný z této činnosti musí být použit pouze pro spolkovou činnost (§217 odst. 3 ObčZ), toto ustanovení je kognitivní povahy a nelze stanovami upravit jinak (není tedy možné zisk dělit mezi členy).

6.2.1 Členské příspěvky

Členské příspěvky jsou jedním z nejtypičtějších způsobů financování spolku. Členské příspěvky nicméně nejsou povinnou záležitostí a je pouze na uvážení spolku, zda jejich povinnost uvede ve stanovách. Pokud by nebylo ve stanovách nic o příspěvcích zmíněno a ani by nebyl uveden orgán, který bude mít členské příspěvky ve své kompetenci, nemá spolek právo příspěvky vybírat. Jejich výběr by byl možný až změnou stanov, kde by už bylo na členské příspěvky pamatováno.

Platba příspěvků nezakládá majetkovou účast člena ve spolku (rozdíl oproti obchodním korporacím), z tohoto důvodu není ani možné požadovat po vystoupení / vyloučení člena ze spolku vrácení členských příspěvků.

Členské příspěvky jsou pro spolek výhodným zdrojem příjmů, protože se k nim, jako ke zdrojům financování, váží daňové výhody. Členské příspěvky jsou sice podle § 18a odst. 2 písm. b zákona o daních z příjmů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen ZDP) předmětem daně z příjmu, ale podle § 19 odst. 1 písm. a)

¹⁰⁰ Zdroje finančních prostředků uvedeny např. v PLESNÍKOVÁ Jindřiška, KRBEČKOVÁ Marie. Hospodaření odborových organizací a spolků, 3. aktualizovaný metodický výklad pro praxi k právnímu k 1. 3. 2018.

stejného zákona jsou zároveň tyto příjmy od daně z příjmu osvobozeny. Spolkové právo obligatorně nezakládá svým členům vkladovou povinnost, nicméně není vyloučeno, aby stanovy takovou povinnost novým členům určily. Ani v takovém případě by ovšem tato vkladová povinnost nezakládala majetkovou účast člena ve spolku. Ze zákona nemá vystoupivší člen nárok na vrácení členských příspěvků, ale členské příspěvky jsou svou povahou fakultativní a stanovy tak mohou určit opak. Jednalo by se ale o celkem nelogické rozhodnutí, protože v případě vystoupení více členů by to mohlo spolek dostat do finančních problémů.

Forma členských příspěvků není zákonem stanovena, stanovami si spolek může sám určit jejich výši a splatnost. Stejně tak nemusí mít příspěvky pouze pravidelnou formu, ale v případě mimořádných událostí se může orgán, který je k tomu kompetentní, rozhodnout o nutnosti zaplatit mimořádný jednorázový příspěvek. Jak již bylo uvedeno výše, aby takou možnost spolek měl, musí o tom být zmínka ve stanovách. Musí zde být uveden orgán, který by o formě mimořádného příspěvku rozhodoval. Spolek jako nezisková organizace nevzniká za účelem dosahování zisku, proto ani členům spolku nevzniká nárok na podíl na zisku a členské příspěvky jsou svou povahou platbou neekvivalentní a nenávratnou.

Členské příspěvky nemusí být pro všechny členy stejné, spolek může pro různé druhy členství určit odlišnou výši členských příspěvků. Jak uvádí JUDr. Václav Dobrozemský lze rozlišit různou výši členských příspěvků například takto:

- *„rozdílné sazby pro členy – fyzické osoby a členy – právnické osoby (mohou vycházet např. z počtu členů spolku – právnické osoby),*
- *čestné členství s nulovým (sníženým) příspěvkem,*
- *zakladatelé spolku s nulovým (sníženým) příspěvkem,*
- *snížený příspěvek v případě, že je více rodinných příslušníků členy spolku,*

- *odlišné sazby pro výdělečně činné, důchodce, studenty apod.,*
- *stanovení příspěvku jako určité procento ze zdanitelných a jiných příjmů člena,*
- *sazby reflektující využívání spolkového majetku atd.*¹⁰¹

Jak bylo uvedeno již u zániku členství, nezaplacení členských příspěvků může vést k vyloučení člena ze spolku.

6.2.2 Příjmy z podnikatelských aktivit

Spolek je ze své povahy neziskovou organizací a proto nemůžou být hlavním důvodem k jeho založení podnikatelské aktivity. To ovšem neznamená, že by spolek nemohl dosahovat zisku. Spolek se stejně tak jako všechny ostatní právnické osoby musí chovat ekonomicky a jeho hospodaření tedy nemůže být dlouhodobě ve ztrátě. Dlouhodobá ztrátovost není pro žádnou právnickou osobu udržitelná a i spolek musí mít minimálně vyrovnané hospodaření. Záleží na spolku, jakým způsobem toho chce dosáhnout. Pokud mu k tomu budou stačit pouze členské příspěvky, není nutné, aby vykonával další výdělečnou činnost. V opačném případě může spolek získat finanční prostředky jiným způsobem, ať již v rámci své hlavní činnosti (např. již jednou výše zmíněné pořádání plesů) nebo v rámci vedlejší spolkové činnosti, kde je spolku umožněno i podnikání.

Podnikání je jednou z možností samofinancování spolku (dalšími jsou příjmy z členských příspěvků, příjmy z pronájmu, příjmy z kapitálového majetku aj.), kdy se jedná o příjmy z vlastních aktivit spolku. Podnikání může být pouze doplňkovou činností spolku a je to obligatorní podmínka, kterou stanovy nemohou upravit. Není tedy možné uvést ve stanovách spolku, že hlavním účelem spolku je dosahování zisku a jeho následné rozdělení mezi členy. Zaprvé by tato část stanov byla v rozporu s § 217 odst. 1 ObčZ a spolek by nemohl vzniknout a zadruhé, pokud by měli zakladatelé tento cíl, jednalo by se o podnikání a zákon jim umožňuje založit jinou formu právnické osoby, která tomuto cíli bude vyhovovat. Podnikání může být pouze podpůrnou činností a zisky z tohoto

¹⁰¹ DOBROZEMSKÝ Václav. Členské příspěvky ve spolku - LIT239177CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 17. 3. 2019 do částky 32/2019 Sb. a 8/2019 Sb.m.s. - RA1357

podnikání musí být použity pouze pro spolkovou činnost (§ 217 odst. 2 a 3 ObčZ). Zároveň je zde ale také stanoveno, že lze zisk použít i na správu spolku, tzn., že se ze zisku může platit také mzda pro členy spolku, kteří jsou zároveň zaměstnanci spolku. Tím zde dochází k rozporu, že zisk se nerozděluje mezi členy, když je zde teoreticky možné takovéto rozdělení mezi některé členy zaštitit jako správu spolku.

V případě, že se spolek rozhodne provozovat podnikání jako svou vedlejší činnost, a to bude naplňovat všechny znaky podnikání podle zákona č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon, ve znění pozdějších předpisů, tzn., bude vykonávat soustavnou činnost provozovanou samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost a za účelem dosahování zisku (§ 2 uvedeného zákona), musí splnit všechny podmínky, které se na konkrétní druh živnosti váží a musí získat živnostenské oprávnění. Toto oprávnění musí předat rejstříkovému soudu, aby mohl vedlejší činnost do spolkového rejstříku zapsat. Pokud by nebylo ve stanovách přímo zakázáno, může se spolek podílet také na podnikání jiných osob, může tak např. mít majetkový podíl v jiných právnických osobách (a.s. a s.r.o.) a přijímat tak výnosy z toho plynoucí (u a.s. dividendy, u s.r.o. podíl na zisku).¹⁰²

Jak již bylo v předešlém textu zmíněno, není možné založit spolek bez hlavní činnosti a mít pouze vedlejší činnost provozující podnikání. Stejně tak není možné, aby se aktivita, která byla od první chvíle myšlena jako podnikatelská, stala po vystavení členství pro určitou skupinu zájemců činností spolkovou.¹⁰³

Otázkou je, kdy se ještě jedná o spolkovou činnost a kdy už se na činnost spolku lze dívat jako na regulérní podnikání. Pokud spolek poskytuje služby svým členům v rámci své spolkové činnosti, platby za tyto služby jsou brány jako členské příspěvky a ne jako příjmy z podnikání. Jsou tak osvobozeny od daně z příjmu právnických osob, a jelikož se jedná o poskytnutí služby jakožto protihodnoty oproti členskému příspěvku, jsou členské příspěvky osvobozeny i od

¹⁰² ORLOVÁ Pavlína. Vedlejší činnost spolků - LIT213381CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 20. 3. 2019 do částky 34/2019 Sb. a 8/2019 Sb.m.s.

¹⁰³ zde např. usnesení NS 5 Tdo 272/2017, kde byl spolek založen za účelem provozování výherních hracích automatů. Kde veřejnosti byl po předložení průkazu totožnosti vystaven dokument o členství.

daně z přidané hodnoty. Bude-li tak spolek založen za účelem poskytování určitých služeb v rámci své spolkové činnosti, bude moci pro své členy nabídnout výhodnější cenu členských příspěvků jakožto úhradu za poskytnutou službu. Vzhledem k velké autonomii spolkového práva pak může existovat spolek, který má sice velkou členskou základnu, ale jen malá část jsou aktivní členové, kteří se účastní spolkových aktivit a členských schůzí. Druhá část pak může jen pasivně využívat některé služby spolku a platit tak za ně výhodnější cenu, než by byla nucena platit u podnikatelských subjektů. Aktivní členové, kteří se starají o poskytování stěžení služby, pak mohou být zaměstnanci spolku a takovýto spolek se téměř v ničem neliší od ostatních podnikatelských subjektů. Dnes už takovéto spolky u nás existují a bude dále záležet, jak se k řešení tohoto problému postaví oprávněné orgány. Na jednu stranu by měli všichni členové těchto spolků vědět, že vstupují do spolku, protože při vstupu museli souhlasit se stanovami spolku, na druhé straně byly motivací ke vstupu výhodnější podmínky, než které jsou nabízeny na trhu. Zjednodušeně řečeno by bylo teoreticky možné pod spolkovou činnost včlenit téměř veškeré služby. Například již existující spolek by mohl mít ve stanovách v rámci své hlavní činnosti uvedeno i provozování spolkové klubovny, kde by se mohli členové vzájemně potkávat a kde by fungovala restaurace, která by pro své členy zajišťovala občerstvení. Pak by mohl být stanoven nějaký minimální „základní“ členský příspěvek, například 20,- Kč ročně, na základě kterého by měli členové povolen vstup do restaurace. Dále by byl placen mimořádný členský příspěvek, který by se rovnal reálné útratě v restauraci. Stejně jako u předchozího případu se podle mého jedná o podnikání a spolek byl založen jen proto, aby bylo možné využívat daňové zvýhodnění. Jde ale o velmi složitý problém a bude záležet na argumentaci jednotlivých stran. Argumentem takovýchto spolků bude, že všichni jejich členové věděli, že se jedná o spolek a souhlasili se stanovami spolku. A je pouze jejich právem účastnit se spolkové činnosti, ne jejich povinností.

6.2.3 Příjmy z pronájmu

Spolek může generovat příjmy také z majetku, který má ve vlastnictví. Pronájem majetku patří do jiné výdělečné činnosti, kterou může spolek provozovat v rámci své vedlejší činnosti. Možnost pronajímat spolkový majetek je uveden v občanském zákoníku (§ 217 odst. 2 ObčZ, poslední věta), kde se přímo

uvádí, že spolek může vyvíjet činnosti, které vedou k hospodárnému využití spolkového majetku.

K pronájmu není nutné živnostenské oprávnění, živnostenský zákon (zákon č. 4555/1991 Sb., živnostenský zákon) v § 3 odst. 3 písm. ah) přímo negativně vymezuje, že „živností dále není podnikání...“. Příjmy z pronájmu mají jít na podporu hlavní činnosti spolku, vychází se tedy z předpokladu, že příjmy z pronájmu budou větší než náklady spojené se správou tohoto majetku. Pokud by tomu tak nebylo, nejednalo by se o hospodárné využití spolkového majetku, jak je uvedeno v zákoně. V takovém případě by měl spolek buď upravit cenovou strategii pronájmu a v případě, že by to nebylo možné, ztrátový pronájem raději úplně zrušit (majetek prodat).

Od prostého nájmu je důležité odlišit poskytování ubytovacích služeb. Zatímco u běžného nájmu se jedná o poskytnutí ubytovacích prostor k dočasnému užívání, u ubytovacích služeb jsou k takovému pronájmu poskytovány ještě nějaké další služby. To znamená, že u ubytovacích služeb je poskytován nad rámec standardního ubytování ještě nějaký další servis, jako je například úklid, praní špinavého prádla nebo poskytnutí lůžkovin. U ubytovacích služeb se jedná o podnikání; z hlediska daně z příjmu se bude jednat o živnostenské podnikání podle ustanovení § 7 ZDP a jsou s ním spojené větší daňové nároky (např. povinnost platit zdravotní a sociální pojištění), než pokud by se jednalo o prostý nájem podle ustanovení § 10 ZDP.

6.2.4 Reklama (Sponzoring)

Další možností spolku, jak získávat finance, je poskytování reklamního prostoru osobám, které mají zájem se prostřednictvím spolku prezentovat před veřejností. Forma reklamy, jakou si strany mezi sebou zvolí, je pouze na jejich dohodě. Typicky se bude jednat o dvoustrannou smlouvu, kdy se jedna strana zaváže k zaplacení určité peněžité částky a strana druhá se zaváže ke splnění určitého protiplnění. V rámci reklamy se tedy spolek smlouvou zaváže, že bude propagovat sponzora při spolkové činnosti. Propagací může být například umístění loga sponzora na oblečení členů, vystavení reklamních poutačů při spolkových akcích apod. Povinností poskytnout nějakou formu protiplnění se reklama liší od daru. O sponzoring pak tedy nepůjde tehdy, když „obdarovaný

uvede jméno dárce na svých propagačních materiálech (například výroční zpráva, informace na webových stránkách, pozvánkách či plakátech na akci). (...)O poskytnutí reklamy pak nepůjde ani v případě, že spolek získá od podnikatelského subjektu (či jím zřízené nadace nebo nadačního fondu) dar nebo nadační příspěvek a jednou z podmínek pro čerpání daru (příspěvku) bude i zveřejnění loga poskytovatele na materiálech souvisejících s činností nebo projektem příjemce – spolku.“¹⁰⁴

Z pohledu spolku, jehož motivací je získání peněžitých prostředků na podporu své spolkové činnosti, asi není potřeba odlišovat pojmy sponzoring a reklama. Z druhé strany se podle mého názoru bude jednat spíše o sponzoring než o reklamu. Samozřejmě, že motivace k poskytnutí sponzorského daru (nebo reklamního) je pouze na subjektech, které o této formě uvažují, nicméně přijde mi logičtější, že subjekt, který do spolku peníze investuje, bude chtít spojit svou značku s hodnotami spolku (definice sponzoringu), než aby se formou této investice snažil přimět příjemce ke změně chování (reklama).¹⁰⁵ Tyto příjmy jsou vždy předmětem daně z příjmu.

6.2.5 Dary

Přijetí daru je další z možností, jak zajistit financování spolku. Lze ho definovat jako „*něco cenného nebo žádoucího (finanční prostředky, předmět, ale i čas a znalosti), co se prostřednictvím darování dobrovolně převádí z vlastnictví dárce do vlastnictví obdarovaného a to vždy bez přímé protihodnoty.“¹⁰⁶ Na rozdíl od reklamy (sponzoringu) u darování se nepředpokládá poskytnutí nějakého protiplnění. Dárce ale může poskytnutí daru podmínit konkrétním účelem, na který má být dar použit. Právní úprava darování je upravena v občanském zákoníku v ustanovení § 2055 - § 2078. Podle toho, o jaký dar se jedná a jaké jsou podmínky jeho předání, se rozlišuje, zda je nebo není nutná písemná darovací*

¹⁰⁴ DOBROZEMSKÝ Václav. Jiná výdělečná činnost spolku (nájmy, reklama) - LIT247559CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 17. 3. 2019 do částky 32/2019 Sb. a 8/2019 Sb.m.s. - RA1357

¹⁰⁵ Definice reklamy a sponzoringu z: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/sponzoring/>

¹⁰⁶ BOUKAL Petr a kolektiv. Fundraising pro neziskové organizace. Grada Publishing, a.s., Praha 2013. s. 80

smlouva. Povinná je, pokud jsou darované věci zapisovány do veřejných seznamů a v případě, kdy není dar odevzdán zároveň s projevem vůle dar předat a přijmout.

Dary mohou mít různou formu, může se jednat o finanční dary, o darování movité nebo nemovité věci anebo o poskytnutí služby. Službou se zde bude rozumět nějaká forma dobrovolnictví.

Dary jsou součástí daně z příjmu právnických osob, nicméně u neziskových organizací jsou za podmínek uvedených v zákoně č. 586/1992 Sb., o daních příjmu, od daně osvobozeny. U spolku jsou tyto dary osvobozeny za předpokladu, že budou použity pro účely uvedené v § 15 odst. 1 nebo § 20 odst. 8 ZDP.¹⁰⁷

6.2.6 Příjmy z kapitálového majetku

Pokud spolek nějaký takovýto majetek vlastní, jsou příjmy z kapitálového majetku dalším zdrojem jeho financování. Jedná se o příjmy plynoucí z držby finančního majetku (cenných papírů, dluhopisů, půjček aj.) Příjmy z kapitálového majetku podléhají dani z příjmu podle ustanovení § 8 ZDP.

Mezi tyto příjmy patří¹⁰⁸:

- Podíly na zisku
- Příjmy z vyrovnání společníkovi,
- Úroky
- Úrokový výnos státních dluhopisů
- Výnosy z vkladových listů
- Dávky penzijního připojištění
- Plnění ze soukromého životního pojištění

¹⁰⁷ Dary v neziskových a nestátních organizacích. [online] 2019 [cit. 22-03-2019]. Dostupné na: <http://www.annojmk.cz/dary-v-neziskovych-nestatnich-organizacich>

¹⁰⁸ Převzato od: DĚRGEL Martin. Příjmy z kapitálového majetku podle § 8 ZDP. [online] 2019 [cit. 22-03-2019]. Dostupné na: <https://www.dauc.cz/dokument/?modul=li&cislo=41277>

- Úroky
- Úrokové a jiné výnosy z držby směnek
- Příjmy z prodeje předkupního práva na cenné papíry

6.2.7 Ostatní příjmy

Spolek může svou činnost financovat i z jiných než výše uvedených zdrojů. Na financování své činnosti může spolek žádat o podporu z veřejných rozpočtů, jako je například dotace, příspěvky na provoz, popř. některé další veřejné příspěvky. Tyto finanční zdroje nejsou předmětem daně. Dále to mohou být například příjmy z prodeje movitého nebo nemovitého majetku.

6.3 Hospodaření spolku

Na rozdíl od předchozí právní úpravy, kde byla uvedena zásada hospodaření jako jedna z obligatorních položek stanov (§ 6 odst. 2 písm. f) zákona č. 83/1990 Sb. o sdružování občanů), v současné úpravě zákona již takový obligatorní požadavek na obsah stanov není. Lze ale považovat za vhodné, aby zmínka o zásadách hospodaření spolku byla ve stanovách uvedena i dnes, přestože není povinná. Schvalování výsledku hospodaření patří do působnosti nejvyššího orgánu spolku (členské schůzi, popř. orgánu, kterého určí stanovy).

Od 1. 1. 2016 mají spolky nově povinnost sdělovat ekonomické informace o své činnosti. Tuto povinnost zavedla novela zákona č. 563/1991 Sb., o účetnictví. Spolky tak od této doby mají povinnost zveřejňovat účetní závěrku nebo přehled o majetku a závazcích (rozděluje se podle typu účetnictví). Účetní závěrku povinně zveřejňují spolky, které vedou podvojný účetnictví a každý rok tak musí zveřejnit rozvahu, výkaz zisku, ztráty a přílohy. Pokud spolek vede pouze jednoduché účetnictví, pak má povinnost zveřejnit přehled o příjmech a výdajích a přehled o majetku a závazcích. Zákon stanovil lhůtu, do které je třeba ve spolkovém rejstříku výše zmíněné dokumenty zveřejnit, na 30 dní.¹⁰⁹

¹⁰⁹ VENCL Jirí, KRÁSA Václav. NOVÉ POVINNOSTI SPOLKŮ. [online] 2019 [cit. 22-03-2019]. Dostupné na: http://www.krcentrum.cz/files/Nove_povinnosti_spolku.pdf

6.4 Majetková odpovědnost spolku a jeho členů

Za spolky, stejně jako za všechny ostatní právnické osoby, jednájí osoby fyzické (jednatel u a.s. členové statutárního orgánu u s.r.o. nebo spolku). Jedná se o volený orgán, který spolek zastupuje navenek. Pro členy volených orgánů právnických osob (tedy i spolku) občanský zákoník v § 159 ObčZ vymezil požadavky na výkon funkce člena voleného orgánu právnické osoby. V tomto ustanovení se uvádí, že kdo přijal funkci člena voleného orgánu, zavazuje se, že ji bude vykonávat s nezbytnou loajalitou i s potřebnými znalostmi a pečlivostí. Dále se zde uvádí, že ten, kdo při přijetí funkce není schopen jednat s péčí řádného hospodáře a musel to vědět i při přijetí nebo výkonu funkce, jedná nedbale, pokud z toho pro sebe nevyvodí důsledky.

V občanském zákoníku není určeno, jaký právní vztah mezi právnickou osobou a voleným orgánem vzniká. Obecný princip určení vztahu je uveden v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních korporacích (zde se v ustanovení § 59 odst. 1 uvádí, že se práva a povinnosti mezi obchodní korporací a členem jejího orgánu se řídí přiměřeně ustanoveními občanského zákoníku o příkazu, ledaže ze smlouvy o výkonu funkce, byla-li uzavřena, nebo z tohoto zákona plyne něco jiného. Ustanovení občanského zákoníku o správě cizího majetku se nepoužijí). Pro spolek to tedy znamená, že se bude řídit ustanovením občanského zákoníku o příkazu (§ 2430 a násl.), pokud si ve smlouvě neurčí podmínky vlastní.

T. Dvořák v komentáři k občanskému zákoníku¹¹⁰ uvádí, že pokud není smlouva uzavřena, nebo některé náležitosti neupravuje a zároveň tyto náležitosti nejsou ani upraveny v občanském zákoníku, lze subsidiárně použít úpravy této problematiky v pracovněprávních předpisech (uvedené v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoník práce), které mají být co do účelu a obsahu úpravy nejbližší. S ohledem na aplikaci tohoto předpokladu na spolky s tímto názorem úplně nesouhlasím, protože si stejně jako Lavický a kol.¹¹¹ myslím, že na vztah volených orgánů a spolku nelze nahlížet jako na vztah nadřízenosti a podřízenosti. Tento vztah by

¹¹⁰ ŠVESTKA Jiří, DVOŘÁK Jan, FIALA Josef aj. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část) Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s.

¹¹¹ LAVICKÝ Petr a kol., Občanský zákoník I. Obecná část (§1-654). Komentář. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014m 2400 s.

mohl být mezi členskou schůzí (pokud by byla orgánem nejvyšším) a ostatními volenými orgány, ale já se domnívám, že u spolku toto rozdělení ani není vhodné. Stejně tak se domnívám, že se zde nejedná o závislou činnost tak, jak je uvedena v zákoně č. 262/2006 Sb., zákoník práce.

Volený orgán má zákonem stanovený rozsah povinností, vztahujících se k cizímu majetku. Jedná se o povinnosti:

- *„vykonávat práva a povinnosti voleného orgánu nebo člena s péčí řádného hospodáře,*
- *zachovávat mlčenlivost o důvěrných informacích a skutečnostech, jejichž prozrazení třetím osobám by mohlo právnícké osobě přivodit škodu,*
- *respektovat zákonem a zakladatelským právním jednáním stanovený zákaz konkurence,*
- *dodržovat a provádět (pro něj závazná) rozhodnutí orgánů nebo osob, jež jsou oprávněné tato rozhodnutí v rámci interní organizace právnícké osoby a tvorby její vůle pro právníckou osobu a její orgány přijímat,*
- *respektovat meze svých kompetencí a kompetenční vztahy uvnitř právnícké osoby.“¹¹²*

Zásady jednání „s péčí řádného hospodáře“ jsou uvedeny v ustanovení § 51 a násl. zákona č. 90/2012Sb., o obchodních korporacích. Takové jednání musí odpovídat tomu, že volený orgán musí jednat pečlivě, s potřebnými znalostmi, v dobré víře, informovaně, v obhajitelném zájmu a s nezbytnou loajalitou. Obecně lze říci, že volená osoba jedná s péčí řádného hospodáře, pokud lze důvodně předpokládat, že jiná rozumná a pečlivá osoba by v obdobné situaci jednala jako

¹¹² ŠVESTKA Jiří, DVOŘÁK Jan, FIALA Josef aj. Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část) Praha: Wolters Kluwer, 2014, 530 s.

člen voleného orgánu stejným způsobem (§ 52 odst. 1 zákona č. 90/2012Sb., o obchodních korporacích).¹¹³

Vznikla-li porušením péče řádného hospodáře spolku újma, může ji obchodní korporace vypořádat podle smlouvy uzavřené s povinnou osobou; pro účinnost smlouvy se vyžaduje souhlas nejvyššího orgánu obchodní korporace, přijatý alespoň dvoutřetinovou většinou hlasů všech společníků. Stejně tak získala-li by porušením povinnosti tato povinná osoba nějaký prospěch, vydá ho spolku. Pokud to již není možné, nahradí ho povinná osoba v penězích (§ 53 odst. 3 a 2 zákona č. 90/2012Sb., o obchodních korporacích).

V případě, že volený orgán neuhradil škodu, která spolku vznikla porušením jeho povinnosti řádného hospodáře, stává se tento člen ručitelem za závazky právnické osoby v rozsahu, v jakém ještě škodu způsobenou spolku nenahradil (§ 159 odst. 3 ObčZ). Stejně tak ručí člen (nebo bývalý člen) voleného orgánu za předpokladu, že bylo rozhodnuto o úpadku korporace a tito členové se nechovali s péčí řádného hospodáře a neučinili vše potřebné k jeho odvrácení (§ 68 odst. 1 zákona č. 90/2012Sb., o obchodních korporacích).

6.4.1 Ručení členů spolku

V zákoně je přímo uvedeno ustanovení o tom, že členové neručí za dluhy spolku.¹¹⁴ Jak vyplývá z komentáře k občanskému zákoníku, je tento normativní příkaz věcně nadbytečný, protože ručení za dluhy může vzniknout pouze ze zákona (§ 2028 ObčZ) nebo na základě písemné smlouvy (§ 2018 ObčZ).

Neručení členů je logické z pohledu toho, že členové nemají ve spolku žádnou majetkovou účast ve spolku. Vznikl by tak zásadní nepoměr, kdy by členové dlužili za dluhy spolku, ale zároveň by v případě zisku neměli žádný nárok na podíl. V praxi by to pak znamenalo, že by členové museli vždy spolek

¹¹³ Podle rozsudku NS sp. zn. 29 Cdo 2531/2008 pokud nemá-li „jednatel pro zařízení záležitosti spadající do výkonu jeho funkce potřebné odborné znalosti, je povinen zajistit její posouzení osobou, která potřebné znalosti má, přičemž součástí péče řádného hospodáře je schopnost rozpoznat, které činnosti již není s to vykonávat či které potřebné znalosti a dovednosti nemá (...)“

¹¹⁴ I zde existuje výjimka uvedená v zákoně č. 449/2001 Sb., o myslivosti, zde za závazky spolku ručí všichni členové – „vykonává-li právo myslivosti sdružení, ručí jeho členové za závazek k náhradě škody společně a nerozdílně.“

dotovat. Standardně placením členských příspěvků a v případě špatné hospodářské situace ještě ručením (placením) dluhů.

Spolek plánuje své roční rozpočty na základě plánovaných příjmů. Za předpokladu, že spolek nevyvíjí žádnou výdělečnou činnost, měl by mít jasně daný rozpočet, který bude naplněn pouze členskými příspěvky. Z toho mi vyplývá, že převážná část dluhů spolku bude vznikat z vedlejší činnosti spolku.

Pokud stanovy určí povinnost platit členské příspěvky, vzniká členovi povinnost tyto příspěvky platit.¹¹⁵ Jejich neplacení může být důvodem vyloučení člena ze spolku, zároveň ale tímto vyloučením zaniká členovi povinnost dlužné příspěvky doplatit.

¹¹⁵ Členové jsou sice nuceni platit členské příspěvky, ale nelze zajistit jejich plnění srážkami ze mzdy – viz rozsudek NS sp. zn. 33 Odo 269/2003

7 Přeměny spolku

Přeměnou právnické osoby je situace, kdy dochází ke zrušení jednoho (pokud by se jednalo o sloučení dvou spolků) nebo více spolků bez likvidace. Možné způsoby přeměny spolku jsou fúze a rozdělení.

Obecná úprava přeměny právnických osob je uvedena v ustanovení § 147 a násl. ObčZ, spolek má svou zvláštní úpravu v ustanovení § 274 ObčZ a násl.

Přeměna právnických osob je postavena na těchto základních principech:

- *„princip univerzální sukcese nástupnické právnické osoby do všech práv a povinností všech zanikajících právnických osob při fúzi nebo rozdělení, nebo princip plné kontinuity právní osobnosti transformující se právnické osoby při změně právní formy,*
- *princip ochrany práv členů korporace zúčastněné na přeměně,*
- *princip ochrany práv věřitelů všech právnických osob zúčastněných na přeměně,*
- *princip ochrany práv dlužníků všech zúčastněných právnických osob při rozdělení“¹¹⁶*

Přeměna spolku je účinná až její zápisem do spolkového rejstříku. Před účinností přeměny musí být hotové všechny přípravy, jednání, musí proběhnout hlasování o přeměně a následné podepisování písemné smlouvy. Pak lze teprve zapsat přeměnu do spolkového rejstříku a ta se poté stane účinnou vůči třetím osobám. Pokud se již stane přeměna účinnou, nemůže spolek rozhodnout, že nenastala, ani vyslovit neplatnost právního jednání, které k přeměně vedlo a nelze zrušit zápis přeměny do veřejného rejstříku (obecné ustanovení § 175 odst. 2 ObčZ platí i pro spolek). Návrh na zápis přeměny se podává rejstříkovému soudu podle sídla spolku, jsou-li zúčastněné osoby zapsány do veřejného rejstříku v různých obvodech, je možné podat návrh v kterémkoli z těchto obvodů. Orgán

¹¹⁶ ŠVESTKA, Jiří, DVOŘÁK, Jan, FIALA Josef. Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část). Wolters Kluwer 2014. ISBN 978-80-7478-441-5.

veřejné moci zapíše do veřejného rejstříku všechny zapisované skutečnosti k témuž dni, kdy bylo podání uskutečněno (§ 177 odst. 2 ObčZ). Při přeměně spolku je také důležité stanovit rozhodný den, což je den, od kterého se jednání právnické osoby z účetního hlediska pokládá za jednání uskutečněné na účet osoby nástupnické (§ 176 ObčZ).

Dokud není přeměna zapsána do spolkového rejstříku, je možné, aby byla změněna nebo zrušena; po zapsání do rejstříku již žádná změna není možná.

7.1 Fúze spolku

Právní úprava, vztahující se zvláště na spolky, je upravena od ustanovení § 274 ObčZ a dále. U fúze se jedná o spojení dvou a více spolků v jeden. Spolky, které se této fúze účastní, uzavírají o této fúzi mezi sebou smlouvu.

Existují dva možné způsoby fúze, splynutí nebo sloučení.

Fúze spolků sloučením

Při fúzi tohoto typu zůstane jeden ze slučovaných spolků jako jejich nástupce, všechny ostatní spolky, které se sloučením účastní, zaniknou. Práva a povinnosti ze zaniklých spolků pak přecházejí na spolek nástupnický.

Fúze spolku splynutím

U fúze splynutím naopak všechny stávající spolky, které se fúze účastní, zanikají. Jejich nástupcem je nově vzniklý spolek, na který přecházejí práva a povinnosti zaniklých spolků.

Protože v obou případech dochází k zániku minimálně jednoho spolku, je zde nutnost provést majetkové vypořádání. Jedná se o obligatorní postup, který je uskutečňován vždy v souvislosti se zánikem spolku. *„Jeho účinné realizace je dosaženo i v situaci, kdy dochází k zániku subjektu s právním nástupcem vstupujícím do práv a povinností zaniklého sdružení, které se s ním sloučilo a učinilo tak svůj majetkový substrát jeho součástí. Jinými slovy, v rámci sloučení dvou sdružení může být provedeno vyrovnání majetku již z titulu zde naznačené sukcese a lze tedy v tomto směru usuzovat na platný zánik původního sdružení*

*(včetně jeho vlastnických práv), bez toho, aby bylo nutno přistoupit k procesu likvidace.*¹¹⁷

Proces fúze bude mít u obou typů fúzí podobný průběh. Jedná se o postup, který přímo vychází ze zákona.

1. Nejdříve je nutné vyhotovit návrh smlouvy o fúzi spolků, tato smlouva musí obsahovat minimálně informace o názvu, sídle a identifikující údaj každého ze zúčastněných spolků s uvedením, který spolek je zanikající a který nástupnický a rozhodný den (§ 275 ObčZ). Pokud by se jednalo o fúzi splynutím, musí smlouva obsahovat také ujednání o stanovách nástupnického spolku (§276 odst. 1 ObčZ).

2. Fúzované spolky (členové jejich statutárních orgánů) musí společně s návrhem smlouvy vyhotovit také vysvětlující hospodářské a právní důvody a důsledky, které fúze způsobí (§ 277 odst. 1 ObčZ).

3. Schválení návrhu na fúzi, který je předložen na členské schůzi. Ten, kdo toto zasedání svolává, ho musí ohlásit nejméně 30 dní před jeho konáním a zároveň musí být v této lhůtě všem členům umožněn přístup k návrhu smlouvy o fúzi, ke stanovám nástupnického spolku, k výkazu majetku všech fúzovaných spolků, které nejsou starší než tři měsíce a ke zprávě vysvětlující hospodářské i právní důvody a důsledky fúze, je-li její vyhotovení nutné (§ 278 ObčZ).

4. Nejméně 30 dní před zasedáním členské schůze zveřejní spolky, kterých se to týká, společné oznámení, v němž uvedou, kdo bude součástí fúze a jaký spolek bude spolkem nástupnickým (zveřejňuje se uveřejněním v Obchodním věstníku - § 3018 ObčZ, za předpokladu, že nejsou příjemci veřejného rozpočtu a mají jen zanedbatelný počet věřitelů a zanedbatelnou výši dluhu, postačí doručit oznámení známým věřitelům).

5. Návrh smlouvy schvalují členské schůze všech zúčastněných spolků, všechny spolky hlasují o stejné smlouvě a lze ji buď přijmout, nebo odmítnout, žádné změny nejsou přípustné.

¹¹⁷ Rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 4507/2011

6. Pokud je návrh smlouvy přijat, podávají všechny zúčastněné spolky návrh na zápis fúze do spolkového rejstříku společně.

7. Zápisem se stávají všichni dosavadní členové zanikajících spolků členy nástupnického spolku. Rejstříkový soud zanikající spolky vymaže.

8. Když nepodají zúčastněné spolky návrh na zápis fúze do 6 měsíců od doby uzavření smlouvy, může spolek, který byl připravený návrh podat, od smlouvy odstoupit. Odstoupením jedné strany zaniká závazek i všem ostatním stranám a smlouva tedy zaniká. Pokud nebyl návrh na zápis podán do jednoho roku, má se za to, že od smlouvy odstoupily všechny spolky (vybraná ustanovení § 274 - § 287 ObčZ týkající se fúze spolku).

7.2 Rozdělení spolku

Rozdělení spolku je další možná forma přeměny spolku. Právní úprava rozdělení spolku je uvedena od ustanovení § 288 ObčZ a násl. Při rozdělení spolku je nutné, aby o něm spolek (popř. více zúčastněných spolků) uzavřely smlouvu nebo vyhotovily projekt rozdělení (odlišné podle způsobu rozdělení). Pracovněprávní vztahy u přeměny spolku nezanikají. V případě rozdělení spolku přecházejí pracovněprávní vztahy, založené původními spolky před jejich rozdělením, na nástupnické spolky. Nezaniká tak pracovní poměr se zaměstnanci, protože místo zanikajícího spolku přechází tyto pracovní vztahy na jeden z nástupnických spolků.¹¹⁸

Existují dva možné způsoby rozdělení - rozdělení rozštěpením a rozdělení odštěpením.

Rozdělení rozštěpením

V případě, že proběhne přeměna spolku tímto způsobem, rozdělovaný spolek se zruší bez likvidace a místo něho vznikají spolky nové.

¹¹⁸ HÁJKOVÁ Alena, NEBUŽELSKÁ Miroslava, PAVLOK Petr. Spolky a spolkové právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 171s

Rozdělení odštěpením

Při tomto způsobu rozdělení hlavní spolek nezaniká, ale existuje dál vedle části spolku, která se od něj odštěpila.

U obou výše uvedených způsobů je možné, aby rozdělením vznikly spolky zcela nové nebo se mohou vyčleněné spolky sloučit se spolky již existujícími.

Rozdělení spolku se sloučením s existujícími spolky

Při rozdělení sloučením je obligatorně v ustanovení § 288 odst. 2 ObčZ stanoven minimální obsah smlouvy o rozdělení. Ve smlouvě musí být povinně uvedeny údaje o názvu, sídle a identifikující údaj zúčastněných spolků s uvedením, který spolek je zanikající a které jsou nástupnické a dále určení, jaký majetek a dluhy zanikajícího spolku přejímají nástupnické spolky, určení, kteří zaměstnanci zanikajícího spolku se stávají zaměstnanci jednotlivých nástupnických spolků a rozhodný den. Pokud by v důsledku rozdělení spolku docházelo ke změně stanov, musí smlouva o rozdělení obsahovat také tuto změnu.

Rozdělení spolku se vznikem nového spolku

Základním předpokladem pro rozdělení spolků se založením spolku nového je vypracování projektu rozdělení, podle kterého se následné rozdělení a vznik nových spolků realizuje. Tomuto projektu jsou obligatorně stanoveny minimální náležitosti, které musí obsahovat. Nutné je uvést údaje o názvu, sídle a identifikující údaj zúčastněných spolků s uvedením, který spolek je zanikající a které jsou nástupnické, dále určení, jaký majetek a dluhy zanikajícího spolku přejímají nástupnické spolky, určení, kteří zaměstnanci zanikajícího spolku se stávají zaměstnanci jednotlivých nástupnických spolků, návrh stanov nástupnických spolků a rozhodný den (§ 289 odst. 2 ObčZ). Přípravu tohoto dokumentu je povinen zajistit statutární orgán.

Nestanoví-li se ve smlouvě něco jiného, získávají členové rozdělovaného spolku členství ve všech nově vznikajících spolecích.

O návrhu (smlouvy nebo projektu) o rozdělení rozhoduje členská schůze, ta může návrh buď přijmout, nebo odmítnout, žádné úpravy návrhu nejsou přípustné (§ 294 ObčZ).

Důležitým bodem rozdělení spolku je rozdělení majetku a dluhů, pokud by nebylo rozdělení majetku zmíněno (ve smlouvě nebo v projektu), pak platí ustanovení § 290 ObčZ. Podle tohoto ustanovení budou nástupnické spolky spoluvlastníky majetku a za dluhy zaniklého spolku budou ručit společně a nerozdílně.

Stejně jako u fúze spolku je i zde uvedena lhůta 30 dní pro ohlášení konání zasedání členské schůze, kde bude návrh na rozdělení předložen. Ve stejné lhůtě zpřístupní spolek všem členům zprávu statutárního orgánu, kde vysvětlí právní a hospodářské důvody a objasní důsledky rozhodnutí. Obligatořně musí tato zpráva obsahovat způsob rozdělení, uvádí se v ní tedy, zda se jedná o rozdělení sloučením, návrh smlouvy o rozdělení, stanovy nástupnického spolku a výkaz majetku a závazků všech zúčastněných spolků ne starší než šest měsíců. Nebo zda se jedná o rozdělení se založením nových spolků, pak zpráva obsahuje projekt rozdělení, výkaz majetku a závazků rozdělovaného spolku, jakož i zahajovací rozvahy a návrh stanov nástupnických spolků (§ 292 ObčZ).

Stejně tak jako u fúze spolku musí i při rozdělení spolek zveřejnit ve lhůtě 30dní před zahájením členské schůze v Obchodním věstníku informace, jakých spolků se přeměna týká a jaké budou nástupnické spolky. I zde platí, že pokud má spolek zanedbatelný počet věřitelů a dlužná částka je taktéž zanedbatelná, pak stačí oznámení pouze těmto věřitelům. Stejně tak jako u fúze, i zde zákon málo zadluženým spolkům umožní, aby o své přeměně informovaly pouze známé věřitele. Nikde není ale stanoveno, co je zanedbatelná částka nebo jak se takováto částka stanovuje. Mělo by se nejspíše jednat o procentní částku určenou z rozpočtu spolku, kde by se za zanedbatelnou částku považoval třeba dluh okolo tří procent. U některých velkých spolků by ale mohlo jít až o miliónové částky. Stejně tak zde vidím problém v neinformovanosti třetích osob, které se o přeměně dozvědí, až když bude zveřejněna ve spolkovém rejstříku.

Návrh na zápis rozdělení podává do spolkového rejstříku rozdělovaný spolek; v případě, že se jedná o rozdělení spolku a jeho následné sloučení s jiným spolkem, musí podat návrh společně se spolkem nástupnickým. Na ochranu práv věřitelů stanovil zákon solidární ručitelství všech nástupnických spolků za dluhy rozdělovaného spolku. To znamená, že pokud vůči věřiteli nesplní dluh

nástupnický spolek, na který přešel, pak může tento věřitel požadovat uhrazení tohoto dluhu od kteréhokoli jiného nástupnického spolku. Tento ručitelství závazek lze omezit, pokud si rozdělovaný spolek dá ocenit své jmění znaleckým posudkem. S odděleným oceněním přecházejícího jmění na nástupnické spolky a v sídle spolku tento znalecký posudek pro všechny členy zveřejní, pak by nástupnický spolek ručil za dluhy přecházející z rozdělovaného spolku na spolky nástupnické pouze do výše čistého jmění, které nabyt při rozdělení.¹¹⁹ Toto právo nemohou uplatnit ti věřitelé, kteří uplatní své právo na dostatečnou jistotu, jak je uvedeno v ustanovení § 300 ObčZ. To znamená, že pokud věřitel tohoto spolku přihlásí svou pohledávku do šesti měsíců ode dne, kdy se zápis rozdělení stal vůči němu účinným, má právo na výše uvedenou dostatečnou jistotu, když prokáže, že se dobytost jeho pohledávky zhorší. Pokud by mělo jít o podstatné zhoršení v důsledku rozdělení spolku, má právo požadovat dostatečnou jistotu ještě před zápisem spolku do spolkového rejstříku.

S tím blíže souvisí i ustanovení §301 ObčZ, které slouží k ochraně třetích osob. Uvádí se zde, že každý, jehož zájmy jsou rozdělením spolku dotčeny, může požadovat, aby mu kterýkoli ze zúčastněných spolků do jednoho měsíce od podání žádosti sdělil, jak bylo jmění rozdělovaného spolku rozděleno mezi spolky nástupnické. Odstavec druhý tohoto ustanovení pak určuje následky, pokud spolek tyto informace do jednoho měsíce neposkytne. Dlužník spolku poté může plnit dluh -jakémukoli spolku a věřitel spolku může vybrat spolek, od kterého bude plnění požadovat. Z toho důvodu bude ku prospěchu spolku požadované informace o rozdělení majetku oprávněným osobám dodat. Je v jejich zájmu, aby právě jim dlužník zaplatil, pokud je tato pohledávka součástí jmění spolku a stejně tak v opačném případě nebude mít spolek zájem platit dluh, který přešel na jiný nástupnický spolek.

¹¹⁹ HÁJKOVÁ Alena, NEBUŽELSKÁ Miroslava, PAVLOK Petr. Spolky a spolkové právo. 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 171s

8 Zrušení a zánik spolku

Tak jako u jiných právnických osob i u spolku se na jeho zánik aplikuje dvoufázový postup – zrušení a zánik. Pokud by do tohoto procesu vstoupila ještě likvidace, je možná ještě třetí fáze. Likvidace je nutná vždy, pokud rušená právnická osoba nemá právního nástupce. Bez likvidace probíhá zrušení spolku, když práva a povinnosti rušeného spolku přecházejí na nástupnické spolky a není tudíž likvidace nutná. K likvidaci tedy nebude docházet u přeměn spolku (viz jiná kapitola této práce), ale tato kapitola bude proto zaměřena pouze na zánik spolku s likvidací. Právní úprava zrušení spolku je upravena v občanském zákoníku od § 268 ObčZ.

8.1 Zrušení spolku

První fází vedoucí k ukončení spolkové činnosti je zrušení spolku. Spolek může být zrušen buď rozhodnutím nejvyššího orgánu, nebo na návrh osoby, která má k podání návrhu na zrušení aktivní legitimaci.

8.1.1 Dobrovolné zrušení spolku

O dobrovolném zrušení rozhoduje nejvyšší orgán spolku, který k tomu má podle ustanovení § 247 odst. 1 ObčZ patřičné kompetence. Způsob a průběh dobrovolného zrušení mohou být upraveny ve stanovách, a pokud by tomu tak nebylo, postupuje se podle obecných ustanovení upravujících zrušení právnických osob (§ 168 až § 173 ObčZ). Neurčí-li stanovy pozdější den, považuje se spolek za zrušený dnem, kdy bylo přijato rozhodnutí nejvyššího orgánu. Dalším možným dobrovolným ukončením činnosti spolku je uplynutí doby, po kterou byl spolek založen anebo byl splněn účel vzniku spolku. Zde se jedná o zrušení spolku ze zákona a je to okamžik, který povede ke zrušení spolku a musí být uveden ve stanovách. Zrušení spolku se zapisuje do veřejného rejstříku.¹²⁰

8.1.2 Nucené zrušení spolku

Druhým možným způsobem je nucené zrušení a to vzniká na návrh osoby, která k tomu má aktivní legitimaci (nemusí se nutně jednat pouze o členy spolku,

¹²⁰ DOBROZEMSKÝ Václav, STEJSKAL Jan. Zrušení a zánik spolků - LIT219354CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 20. 3. 2019 do částky 34/2019 Sb. a 8/2019 Sb.m.s.

návrh může podat například také věřitel spolku nebo orgán veřejné moci). O nuceném zrušení spolku rozhoduje soud, který může i sám na základě vlastních poznatků zahájit řízení o nuceném zrušení spolku¹²¹. Právní úpravu nuceného zrušení spolku obsahuje ustanovení § 268 ObčZ. Soud podle tohoto ustanovení zruší spolek pokud:

1. vyvíjí činnost zakázanou v § 145 ObčZ
2. vyvíjí činnost v rozporu s § 217 ObčZ
3. nutí třetí osoby k členství ve spolku, k účasti na jeho činnosti nebo k jeho podpoře
4. brání členům ze spolku vystoupit.

Ad 1) jedná se o obecné důvody vedoucí k zákazu založení všech právnických osob. Tímto ustanovením se zakazuje založení takových společností, jejichž účelem je vyvíjení činností, které jsou zákonem zakázány.

Ad 2) V tomto případě se jedná o ustavení zákona vztahující se pouze na spolky a spolek bude zrušen, pokud není hlavní a vedlejší činnost v souladu se spolkovým právem (zisk z vedlejší činnosti se rozdělí mezi členy a ne na činnost spolku).

Ad 3) a ad 4) Zde se jedná o porušení dobrovolnosti členství. Stanovy spolku jsou závazné pouze pro členy spolku, a proto není možné, aby spolek nutil k aktivní účasti na činnosti spolku i nečleny. Stanovy mohou upravit povinnost aktivně se účastnit spolkové činnosti, ale ta bude závazná pouze pro členy, třetích osob se nedotýká.

Vedle výše zmíněných důvodů pro spolek samozřejmě platí také ustanovení § 172 odst. 1 ObčZ, které uvádí obecné důvody vedoucí ke zrušení všech právnických osob (např. pokud vyvíjí nezákonnou činnost).

¹²¹ Rozsudek NSS čj. 7 As 29/2008-104 – k posouzení zásahu do práva se svobodně sdružovat je mimo jiné nutné také posoudit, zda je tento zásah v demokratické společnosti nezbytný (odpovídá naléhavé společenské potřebě je úměrný sledovaným legitimním zájmům) – „proti extrémním názorům a sdružením založeným k jejich šíření může správní orgán zasáhnout až tehdy, vznikne-li nikoli jen hypotetické nebezpečí, že uvedené extrémní názory či jejich důsledky mohou začít být skutečně prosazovány a realizovány.“

8.1.3 Likvidace

Obecně pro právnické osoby je likvidace upravena od ustanovení § 187 ObčZ. Účelem likvidace je vypořádat majetkovou podstatu, tzn. vyrovnat dluhy věřitelům a naložit v souladu se zákonem s majetkovým zůstatkem. Pro účely likvidace je nutné stanovit likvidátora. Zákon připouští i možnost, aby bylo likvidátorů více, ti pak v tomto případě pak tvoří kolektivní orgán. Likvidátora povolává příslušný orgán, ale zákon výslovně neuvádí jaký, lze tedy logicky předpokládat, že se bude jednat buď o statutární orgán, nebo o orgán nejvyšší. Likvidátorem se může stát pouze osoba, která je způsobilá stát se členem statutárního orgánu. Zanikne-li během likvidace funkce likvidátora, povolá kompetentní orgán bez zbytečného odkladu likvidátora nového. Neučiní-li tak, stávají se likvidátorem všichni členové statutárního orgánu (§ 189 odst. 1 a 2 ObčZ). Pokud by ale nebyl likvidátor určen do doby, kdy právnická osoba vstoupila do likvidace, jmenuje likvidátora soud (§ 191 odst. 1 ObčZ).

Problematika likvidace právnických osob je poměrně rozsáhlá, proto se v další části zaměřím na specifická ustanovení občanského zákoníku, zabývající se likvidací spolku. Právní úprava likvidace spolku je upravena v ustanovení § 269 až § 273 ObčZ.

První povinnost, kterou má jmenovaný likvidátor, je to, že musí sestavit soupis jmění a zveřejnit ho v sídle spolku. Jedná se o kogentní ustanovení a tento úkol bude muset dělat likvidátor vždy. (§ 269 odst. 1 Obč¹²²Z). Další zvláštní předpis se věnuje stanovení likvidátora spolku (§ 270 odst. 1 a 2 ObčZ). Pokud ho nelze stanovit jinak (není určen ve stanovách, ani o něm nerozhodl statutární orgán), jmenuje likvidátora soud ze členů statutárního orgánu a to i bez jeho souhlasu. V návaznosti na obecnou úpravu jmenování likvidátora u právnických osob by postup při jmenování likvidátora spolku byl následující:

- likvidátor bude vybrán příslušným orgánem nebo bude výběr likvidátora určen ve stanovách

¹²² Podle rozsudku NS sp. zn. 22 Cdo 985/2001 je nutné provést majetkové vypořádání před zánikem občanského sdružení

- pokud výběr nebude určen podle předchozího bodu nebo pokud soud rozhodl o zrušení spolku, jmenuje soud likvidátora ze členů statutárního orgánu
- až pokud by všichni členové statutárního orgánu prokázali, že po nich nelze spravedlivě požadovat, aby funkci likvidátora vykonávali (§ 270 odst. 2 ObčZ), jmenoval by soud likvidátora z osob zapsaných do seznamu insolvenčních správců (§ 191 odst. 4 ObčZ)

Na rozdíl od obecné úpravy právnických osob likvidátor nezpeněžuje celou majetkovou podstatu spolku, ale jen takovou část, která je nezbytná pro splacení dluhů. Zbytek majetku by měl být podle spolkového charakteru použit na další užitečný účel (§ 271 ObčZ). Pokud se ale nejedná o spolek se statutem veřejné prospěšnosti, uvádí ustanovení (§ 272 odst. 1 věta první ObčZ), že se má s likvidačním zůstatkem naložit podle stanov. To znamená, že způsob nakládání s likvidačním zůstatkem není zákonem nikterak omezeno a je podle stanov, pak mohou likvidační zůstatek rozdělit i mezi členy spolku. To neplatí u spolku se statutem veřejné prospěšnosti – zde musí být likvidační zůstatek vždy použit k veřejně prospěšnému cíli.

§ 272 odst. 2 ObčZ pak dále uvádí, jak s likvidačním zůstatkem naložit v případě, že s ním nelze naložit podle stanov spolku. V takovém případě pak „nabídne likvidátor likvidační zůstatek spolku s účelem obdobným. Není-li to možné, nabídne likvidátor likvidační zůstatek obci, na jejímž území má spolek sídlo. Nepřijme-li obec nabídku do dvou měsíců, nabývá likvidační zůstatek kraj, na jehož území má spolek sídlo. Získá-li likvidační zůstatek obec nebo kraj, použije jej jen k veřejně prospěšnému cíli.“

8.2 Zánik spolku

Spolek zaniká výmazem ze spolkového rejstříku, návrh musí podat likvidátor do 30 dní od skončení likvidace. Podle ustanovení § 11 odst. 1 písm. j) zákona č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích je tento návrh od soudního poplatku osvobozen.

9 Závěr

Tématem této práce bylo: Spolky, se zvláštním zřetelem na majetkovou odpovědnost spolků a jejich členů. Při psaní diplomové práce jsem vycházel z předem stanovených zásad a cílů, které byly určeny v úvodu práce. Struktura práce na základě toho byla rozdělena na historický exkurz, vznik spolku, organizaci spolku, orgány spolku, členství ve spolku, hospodaření spolku, fúzi a rozdělení spolku a zánik spolku.

V úvodu práce byla nejprve vymezena obecná charakteristika spolkového práva. Na tuto část navázal historický exkurz, kde byl popsán vývoj spolkového práva. Historický exkurz začíná prvními zmínkami o spolecích ve starověkém Římě a popisuje jeho vývoj do současné podoby převážně se zaměřením na vývoj spolkového práva na území České republiky.

Další části této práce jsem se již věnoval současné právní úpravě spolkového práva, která je nyní obsažena v občanském zákoníku. Na úvod bylo popsáno založení a vznik spolku. Jsou zde uvedeny způsoby založení spolku a náležitosti, které musí obsahovat stanovy spolku, aby mohl spolek vzniknout. U vzniku spolku se tato práce věnovala povinným náležitostem, které musí podávaný návrh mít. Dále jsou zde uvedeny lhůty, jakými se musí rejstříkový soud řídit a jak se tyto lhůty počítají.

Na založení a vznik spolku navazuje část věnující se organizaci a orgánům spolku (jejich rozhodování). Spolková autonomie dovoluje spolku v otázkách organizace velkou volnost a může si tak zvolit organizační strukturu, která mu bude nejvíce vyhovovat. Obligatorně jsou stanoveny pouze statutární orgán a nejvyšší orgán spolku. Další orgány jsou fakultativní povahy a je na vůli spolku, zda je stanovami založí. Od zvolené organizace se pak odvíjí i rozhodování ve spolku, spolek má i zde velkou volnost a stanovami si může tuto problematiku upravit tak, aby vyhovovala co nejvíce spolkovému účelu. Proto jsem se v této části diplomové práce věnoval hlavně úpravě rozhodování nejvyššího orgánu spolku tak, jak je uveden v zákoně, pokud si spolek nezvolí pro nejvyšší orgán jiné pravomoci.

Členská základna je jedním z hlavních předpokladů vzniku spolku, další část práce se proto zabývá postavením členů ve spolku. Je zde řešen vznik členství a dělení členů do jednotlivých druhů. Dále se zde práce zabývá také zánikem členství, rozdíly mezi vystoupením a vyloučením, vyloučením člena z důvodu neplacení členských příspěvků a obranou vyloučeného člena, který s vyloučením nesouhlasí.

Jedním z hlavních témat této diplomové práce je hospodaření spolku a majetková odpovědnost spolku a jeho členů. Zde se práce věnuje hospodaření spolku. Jsou zde uvedeny způsoby, jak může spolek získávat pro svou činnost finanční a jiné prostředky a výhody a nevýhody jednotlivých zdrojů financování s ohledem na daňové zatížení spolku jakožto neziskové organizace. Dále je uvedeno, jak odpovídá spolek, členové volených orgánů a ostatní členové za dluhy spolku.

V předposlední části se zabývám problematikou přeměn spolku, jsou zde popsány postupy při fúzi a rozdělení spolku a následky, které z toho pramení pro členy dotčených spolků.

Úplný konec se pak věnuje zániku spolku, jeho důvodům a právním následkům z toho vyplývajících. Jsou zde uvedeny rozdíly mezi nuceným a dobrovolným zánikem členství a jsou zde popsány odlišnosti likvidace spolku oproti likvidaci ostatních právnických osob.

10 Resumé

This thesis deals with the topic of laws of voluntary associations (also sometimes called voluntary organizations, common-interest associations or associations). When writing the diploma thesis, I proceeded from the predetermined principles and goals that I had set in the introduction of the thesis. Based on that, the structure of the thesis had been divided into the following parts: a historical digression, an establishment of an association, an organization of an association, bodies of an association, membership in an association, associations merger and associations division.

In the introduction, the general characteristics of voluntary associations law are defined. This part is followed by the historical digression, where a development of a voluntary association law is being described. The historical digression part begins with first mentions of associations in ancient Rome and it describes their development until its current form. Bigger part of this section deals with a development of association laws in the Czech Republic.

Next parts of the thesis deal with present-day forms of the association law, which is now part of the Civil Code. In the beginning, the establishment and creation of an association is described. Different ways of establishing an association, and minimal requirements, that need to be fulfilled, so that the association can be established, are also stated. The thesis also deals with mandatory requirements that a request have to meet. Time limits that are obligatory for business register-law court (rejstříkový soud) and the methods, how these limits are being calculated, are described.

The parts about establishment of associations are followed by a part dealing with the organization and bodies of an association. Association autonomy gives the associations a great amount of freedom and it allows them to choose the most suitable organizational structure. Only a statutory and highest body of the associations are mandatory. Other bodies are optional and it is only up to the association, how the regulations will be used. Other things are also derived from

the chosen organization, as a decision-making. In this area, associations are given a big amount of liberty and they can set regulations to be best for them.

The membership is one of the main prerequisites for establishment of an association, therefore the next part of the thesis is dedicated to positions of members in associations. The formation of membership and the classification of members into different categories is discussed. Then the thesis deals with the termination of membership, differences between leaving and exclusion, and a difference between excluding members for not paying membership their fees and defending expelled members, that disagree with the act.

One of the main subjects of the thesis are economic activities and property liability of the association and its members. In that part, the thesis deals with finance management. A way of getting finance for the associations, and advantages, and disadvantages of individual sources of financing with respect to tax incidence are also described.

Furthermore, the way the association, its elected members and other members are responsible for its debts, is stated. The final part deals with the topic of an association transformation. Procedure during mergers and divisions are described with the consequences for the members. In the conclusion, the termination of an association, its reasons and the legal consequences are described.

11 Seznam použité literatury

BOUKAL Petr a kolektiv. Fundraising pro neziskové organizace. Grada Publishing, a.s., Praha 2013. 260 s. ISBN 978-80-247-4487-2

DOBROZEMSKÝ Václav, STEJSKAL Jan, *Nevýdělečné organizace v teorii, 2., aktualizované vydání*. Praha: Wolters Kluwer, 2016, 406 s., ISBN 978-80-7552-103-3

DOBROZEMSKÝ Václav, *Právní postavení pobočného spolku* - LIT238304CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 24. 2. 2019 do částky 22/2019 Sb. a 6/2019 Sb.m.s. - RA1345

DOBROZEMSKÝ Václav. *Jiná výdělečná činnost spolku* (nájmy, reklama) - LIT247559CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 17. 3. 2019 do částky 32/2019 Sb. a 8/2019 Sb.m.s. - RA1357

DOBROZEMSKÝ Václav, *Kontrolní komise spolku* - LIT239893CZ - poslední stav textu, Systém ASPI - stav k 26. 2. 2019 do částky 23/2019 Sb. a 6/2019 Sb.m.s. - RA1346

DOBROZEMSKÝ Václav. *Rozhodčí komise spolku* - LIT235783CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 26. 2. 2019 do částky 23/2019 Sb. a 6/2019 Sb.m.s. - RA1346

DOBROZEMSKÝ Václav *Zánik členství ve spolku* - LIT253089CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 17. 3. 2019 do částky 32/2019 Sb. a 8/2019 Sb.m.s. - RA1357

DOBROZEMSKÝ Václav. *Členské příspěvky ve spolku* - LIT239177CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 17. 3. 2019 do částky 32/2019 Sb. a 8/2019 Sb.m.s. - RA1357

DOBROZEMSKÝ Václav, *Právní postavení pobočného spolku* - LIT238304CZ - poslední stav textu. Systém ASPI - stav k 24. 2. 2019 do částky 22/2019 Sb. a 6/2019 Sb.m.s. - RA1345

DRAŠAROVÁ, E. *Stát, spolek a spolčování*. [online] 2014 [cit. 15-03-2016]. Dostupné na: <http://www.nacr.cz/E-publ/paginae/fulltext/1993/Drasarova.pdf>

Definice reklamy a sponzoringu. Dostupné na: [online] 2019 [cit. 19-03-2019].
Dostupné na: <https://www.mediaguru.cz/slovník-a-mediatypy/slovník/klicova-slova/sponzoring/>

Dary v neziskových a nestátních organizacích. [online] 2019 [cit. 22-03-2019].
Dostupné na: <http://www.annojmk.cz/dary-v-neziskovych-destatnich-organizacich>

DĚRGEL Martin. *Příjmy z kapitálového majetku podle § 8 ZDP.* [online] 2019 [cit. 22-03-2019]. Dostupné na: <https://www.dauc.cz/dokument/?modul=li&cislo=41277>

ELIÁŠ Karel a kolektiv, *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou a rejstříkem.* Sagit, a. s., 2012. 1119 s. ISBN 978-80-7208-922-2

ELIÁŠ, Karel, HAVEL Bohumil, BEZOUŠKA, Petr a kol. *Občanské právo pro každého. Pohledem (nejen) tvůrců nového občanského zákoníku.* Wolters Kluwer ČR a.s. 2014, 360 s. ISBN 978-80-7478-943-4

HÁJKOVÁ Alena, NEBUŽELSKÁ Miroslava, PAVLOK Petr. *Spolky a spolkové právo.* 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 157 s. ISSN 978-80-7400-523-7

HAMPEL Petr a WALDER Ivo. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář.* Praha: Wolters Kluwer (ČR), 2014, 368 s., ISBN 978-80-7478-506-1

HAVEL Bohumil, ŠTENGLOVÁ Ivana, DĚDIČ Jan, JINDŘICH Miloslav a kol. *Zákon o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob. Komentář.* 1. Vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, 394 s., ISBN 978-80-7400-285-4

HOLUB, Milan, a kol., *Občanský zákoník – Komentář,* Linde Praha a. s. 2003, 755 s. ISBN 80-7201-406-4

JEMELKA, Luboš, BŘEŇ, Jan, *Zákon o sdružování občanů, zákon o právu shromažďovacím, zákon o právu petičním s komentářem.* Praha: ASPI, a. s., 2007, 172 s. ISBN 978-80-7357-279-2

KINDL, Milan, ERTL, Zdeněk, FORMANOVÁ, Nikola, KINDL, Tomáš, ŠÍMA, Alexander. *Úskalí spolkového práva.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2017. 395s. ISBN 978-80-7380-642-2

- LAVICKÝ Petr a kol., *Občanský zákoník I. Obecná část (§1–654). Komentář. 1.* Vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, 2400 s., ISBN 978-80-7400-529-9
- MALÝ, K a kol. *Dějiny českého a československého státu do roku 1945. 4. vydání.* Praha: Leges, 2010. 640 s. ISBN 978-80-87212-39-4
- ORLOVÁ Pavlína. *Vedlejší činnost spolků - LIT213381CZ - poslední stav textu.* Systém ASPI - stav k 20. 3. 2019 do částky 34/2019 Sb. a 8/2019 Sb.m.s.
- PLESNÍKOVÁ Jindřiška, KRBEČKOVÁ Marie. *Hospodaření odborových organizací a spolků, 3. aktualizovaný metodický výklad pro praxi k právnímu k 1. 3. 2018.* Praha: Sondy, 2018, 211 s. ISBN 978-80-86846-67-5
- RONOVSKÁ, Kateřina. *Spolkové a nadační právo.* Masarykova univerzita v Brně 2008, 256 s. ISBN 987-80-210-4512-5
- RONOVSKÁ, Kateřina, Vlastimil VITOUL, Jana BÍLKOVÁ a Jaroslav BENÁK. *Nové spolkové právo v otázkách a odpovědích.* Praha: Leges, 2014, s. 33, 256 s. Praktik. ISBN 978-80-7502-020-8
- RONOVSKÁ, K. *Soukromoprávní aspekty nadačního a spolkového práva v Česku, ve Švýcarsku a v Nizozemí,* Masarykova univerzita v Brně 2004. 355 s. ISBN 80-210-3453-X
- SOMMER, Otakar, *Učebnice soukromého práva římského. I. a II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s. 2011. 356 s. ISBN 978-80-7357-616-5
- SVEJKOVSKÝ Jaroslav, DEVEROVÁ Lenka a kol. *Právnícké osoby v novém občanském zákoníku. Komentář § 118- 418.* vydání. Praha: C. H. Beck, 2013. 504 s. ISBN 978-80-7400-445-2
- ŠEDIVÝ Marek, MEDLÍKOVÁ Lenka. *Úspěšná nezisková organizace 3., aktualizované vydání.* Grada Publishing, a.s., Praha 2017. 165 s. ISBN 978-80-271-0249-5 71.
- ŠVESTKA Jiří, DVOŘÁK Jan, FIALA Josef aj. *Občanský zákoník. Komentář. Svazek I (§ 1-645, obecná část)* Praha: Wolters Kluwer, 2014, 1736 s., ISBN 978-80-7478-370-8
- TELEC, Ivo, *Spolkové právo,* Praha C. H. Beck 1998, 254 s. ISBN 80-7179-194-6
- VENCL Jiří, KRÁSA Václav. *Nové povinnosti spolků.* [online] 2019 [cit. 22-03-2019]. Dostupné na: http://www.krcentrum.cz/files/Nove_povinnosti_spolku.pdf

Zákon č. 106/1867 z. ř. , o právu spolčovacím
Zákon č. 253/1852 ř. s. Císařský patent (t. zv. starý spolkový zákon)
Vládní nařízení č. 122/1951
Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Zákon č. 304/2013 Sb. o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob
Zákon č. 83/1990 Sb. - o sdružování občanů
Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů
Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
Zákon č. 68/1951 Sb., o dobrovolných organizacích a shromážděních
Listina základních práv a svobod
Výkladové stanovisko č. 8 Expertní skupiny Komise pro aplikaci nové civilní
Zákon č, 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů
Zákon č. 549/1991 Sb., o soudních poplatcích

Judikatura

Nález Ústavního soudu I. ÚS 3486/10
Rozsudek NS sp. zn. 33 Odo 967/2004
Usnesení NS sp. zn. 29 Cdo 2490/2010
Usnesení sp. zn. 28 Cdo 1972/2010
Rozsudek NS sp. zn. 30 Cdo 1230/2007
Rozsudek NS sp. zn. 33 Odo 269/2003
Rozsudku NS sp. zn. 29 Cdo 2531/2008
Rozsudek NSS sp. zn. 7 As 28/2010
Rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 1785/2008
Rozsudek NSS sp. zn. 7 As 51/2010
Usnesení NS sp. zn. 5 Tdo 272/2017
Usnesení Vrchního soudu v Olomouci sp. zn. 8 Cmo 396/2015
Rozsudek NS sp. zn. Cdo 2976/2010
Rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 1919/2009
Rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 3074/2012
Rozsudek NS sp. zn. 28 Cdo 2123/2013
Rozhodnutí NSS sp. zn. 1 Afs 107/2004-48
Rozsudku NS sp. zn. 22 Cdo 985/2001